

ВСТУП

Навчальна нормативна дисципліна «Господарське право» базується на теоретичних положеннях правових інститутів цивільного та адміністративного права, економічної теорії. Поглиблене вивчення даної дисципліни передбачає засвоєння теоретичних засад, нормативного регулювання та практичних навичок у галузі господарських правовідносин, допоможе більш впевнено почуватися у подальшій практичній роботі.

Складність правового регулювання сфери господарювання зумовлена динамізмом та необхідністю приведення господарського законодавства у відповідність з практичними потребами суспільного господарського порядку в економічній системі України. Що в свою чергу підвищує вимоги до майбутніх фахівців у галузі господарських, економічних відносин, правознавства щодо знань господарського права та практичних навичок застосування норм господарського законодавства у правозастосовчій практиці.

Навчальна дисципліна «Господарське право» передбачає комплексне вивчення студентами основних правових інститутів з господарського права, спираючись на вже одержані знання на попередніх курсах. Оволодіння знаннями відбувається у формі лекцій, практичних занять, індивідуальних і групових консультацій для студентів, виконання студентами самостійних завдань, а також науково-дослідницької роботи студентів.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

– **знати:** предмет та систему господарського права; суб'єктів господарської діяльності; їх організаційно-правові форми; правову характеристику корпоративних відносин; майнову та правову основи господарювання; господарські зобов'язання; контроль за здійсненням господарської діяльності та відповідальність за порушення у сфері господарювання; засоби державного регулювання господарської діяльності; особливості правового регулювання в окремих галузях господарювання, зокрема: в торговельній та зовнішньоекономічній діяльності; у банківській та інвестиційній сферах, на ринку цінних паперів, у сфері страхування, в інноваційній діяльності.

– **вміти:** використовувати отримані знання в практичній діяльності; вільно орієнтуватися в системі нормативно-правових актів, якими регламентуються господарські відносини; аналізувати та коментувати відповідні положення; прогнозувати напрямки здійснення реформ у сфері господарювання; логічно викладати матеріал та аргументовано доводити свою думку на практичних заняттях; користуватися сучасною науковою та спеціальною літературою, іншими інформаційними та нормативно-правовими джерелами.

Вивчення правових засад господарської діяльності сприятиме формуванню у майбутніх спеціалістів навичок щодо використання отриманих знань у практичній діяльності та дасть змогу вирішити завдання стосовно спеціальної підготовки фахівців у галузі господарських правовідносин.

Метою курсу є досягнення всебічного глибокого розуміння природи і сутності господарських правовідносин, змісту основних норм господарського права, підготовка до вивчення нормативного курсу «Правове регулювання підприємницької діяльності», ряду спеціальних економіко-правових дисциплін та – до практичної діяльності висококваліфікованих фахівців бізнес-управління та правознавців.

Предметом вивчення дисципліни «Господарське право» є: основні принципи, доктринальні засади, правові джерела, окремі поняття, терміни, визначення, дефініції, юридичні категорії та інститути господарського права, специфіка правового регулювання господарських відносин, заснованих на юридичній рівності, вільному волевиявленні та майновій самостійності їх учасників, особливості вирішення основних конструкційно-догматичних проблем господарського права, які зберігають своє науково-практичне значення під час аналізу та розробки сучасного праворозуміння.

Безперечно умови та порядок навчання і оволодіння цим курсом, підхід до навчальної роботи повинен бути тотожним відомому Вам ще з попередніх рекомендацій з засвоєння дисципліни «Цивільне право».

1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО НАВЧАННЯ

Під час вивчення навчальної нормативної дисципліни «Господарське право» у навчальному процесі застосовуються різноманітні **форми навчання**: лекційні заняття, практичні (семінарські) та експериментальні форми практичних робіт – ділові ігри, розв'язання проблемних ситуацій, аудиторні конференції тощо.

Навчальний процес складається з лекцій та семінарських занять.

У лекціях даються основи теоретичних знань з дисципліни, розкриваються найбільш складні питання, практика застосування законодавства.

На розгляд лекції виносяться підготовлений лектором навчальний матеріал, який цим викладачем доповідається, як правило, перед всією студентською аудиторією певного академічного курсу.

В процесі викладання дисципліни **основним завданням** студентів є: засвоєння теоретичних положень науки цивільного права; засвоєння основних положень господарського законодавства України; відпрацювання навичок застосування у практичній діяльності одержаних знань і норм господарського права.

На семінарських заняттях, насамперед, відпрацьовуються практичні навички користування правовими джерелами, тлумачення правових норм, їх застосування при вирішенні конкретних життєвих ситуацій, з урахуванням існуючої судової практики та рекомендацій (постанов, роз'яснень) Вищих судових інстанцій щодо застосування окремих норм матеріального права при розгляді цивільних та господарських спорів, а також перевіряється ступінь засвоєння студентами відповідних питань та положень законодавства.

Семінарське заняття має за мету: закріплення теоретичних знань, навичок щодо юридичної кваліфікації та вирішення колізій, які виникають у життєвих ситуаціях; оволодіння правилами самостійної роботи, в тому числі – з нормативно-правовими актами; засвоєння змісту цивільно-правових інститутів, об'єктивних закономірностей їх розвитку, суті господарсько-правових категорій; можливість навчитися розуміти зміст норм господарського права, тлумачити їх та застосовувати до конкретних життєвих ситуацій, набути досвіду науково-дослідної роботи в галузі господарського права.

Семінарське заняття проводиться з академічною групою під безпосереднім керівництвом викладача (аудиторно).

Зважаючи на обмежену кількість годин аудиторних занять, викладачі кафедри не проводять окремо семінарське і окремо практичне заняття. Такі заняття об'єднують в одне семінарське, першою частиною якого є розгляд теоретичних положень, а другою – вирішення практичних завдань.

Відповідні практичні завдання в якості домашніх для самостійної роботи студентів (на кожне семінарське заняття) наводяться у розділі «Контрольні питання та тематичні завдання для самостійної роботи студентів» даного посібника.

В завданнях скорочено формулюються певні фабули та обставини з судових справ, які вважаються існуючими або встановленими і підлягають мотивованому юридичному вирішенню. Рішення виконуються вдома письмово, а потім доповідаються на занятті.

До практичного заняття студенти готуються заздалегідь з тих питань, які окреслені для перевірки знань, отриманих після прослуховування лекцій та самостійної роботи над відповідною темою. Не рідше, ніж двічі за семестр студенти пишуть самостійні та контрольні роботи з зазначених питань.

До самостійної роботи студентів, крім зазначеного відноситься спланована пізнавальна, організаційно та методично спрямована діяльність, що здійснюється без безпосередньої допомоги викладача і направлена на досягнення конкретного результату – засвоєння навчального матеріалу. Самостійна робота має сприяти також виробленню у студентів навичок роботи з нормативно-правовими актами, науковою літературою та іншими джерелами, формування таких рис майбутнього фахівця, як самостійність, активність, ініціативність та інші.

У процесі опрацювання навчальної програми студенти використовують, поряд з основними джерелами, додаткову літературу навчального та наукового характеру, рекомендовану до ознайомлення і наведену в робочій програмі та цьому навчально-методичному посібнику.

Освоєння теоретичних положень не повинно обмежуватись інформацією тільки із матеріалів лекцій та підручників. Обов'язково слід звертатись до монографічних робіт та спеціальних юридичних періодичних видань. З цього приводу бажано почати формувати власну бібліотеку, адже професійна діяльність передбачає постійне звернення до спеціальних літературних джерел.

Для успішного засвоєння матеріалу студентам рекомендується постійно

вести робочий зошит, в якому будуть водночас відображатись лекційні матеріали, матеріали семінарських і практичних занять, а найголовніше – результати власного навчального пошуку. Викладачем застосовується також така форма контролю з перевірки теоретичних знань, результатів самостійної роботи та виконання домашніх завдань, як огляд робочих зошитів.

Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентом передбачає консультативну допомогу студентові: відповіді викладача на конкретні запитання студента щодо методики виконання тих чи інших індивідуальних завдань, робіт, питань програмного матеріалу, пояснення певних теоретичних положень навчальної дисципліни, роз'яснення різних аспектів практичного застосування теоретичних знань або конкретних господарсько-правових норм тощо.

У випадку відсутності студента на семінарському занятті він **зобов'язаний** відпрацювати пропущене заняття через усне опитування в поза аудиторний час (*час індивідуально-консультативної роботи викладача*). Невідпрацьовані заняття вважаються незданими і за них не нараховується оцінка в балах. За тиждень до початку сесії викладач припиняє приймати відпрацювання.

Метою індивідуально-консультативної роботи є: виявлення обсягу і якості сприйняття студентом навчального матеріалу; виявлення недоліків чи прогалин у його знаннях та встановлення їх причин і шляхів усунення; виявлення рівня опанування навичками самостійної роботи; стимулювання інтересу студента до предмета; підвищення рівня підготовки студента.

В процесі індивідуально-консультативної роботи здійснюється організаційне та наукове керівництво викладачем індивідуальною науковою роботою студента: рефератами, есе тощо, а також курсовими роботами, які виконуються відповідно до навчального плану у другому семестрі вивчення даного курсу господарського права.

Консультації, як вид аудиторних занять, проводяться на передодні іспиту (заліку). Метою консультації є: розбір найбільш складних теоретичних питань, що готуються студентами до іспиту (заліку).

Як вже було зазначено вище, іспит – заключний вид контролю, що здійснюється після освоєння певного обсягу теоретичних питань. У розділі «Контрольні питання до іспиту» цього посібника наведено перелік питань, в межах яких відбувається підсумковий контроль знань.

2. КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ

В цьому розділі наведено тематичний навчальний план, відповідно до якого розподілено загальний обсяг годин викладання усіх тем зазначеного курсу, розрахованого на один семестр.

№ п/п	Тема	Всього годин	У тому числі		
			лекції	практичні заняття	самостійна робота
1.	Господарське право та господарське законодавство. Господарські правовідносини. Господарська діяльність та її ознаки	4	2	–	2
2.	Державне регулювання господарської діяльності. Економічна політика держави	5	2	–	3
3.	Суб'єкти господарської діяльності. Організаційно-правові форми. Державна реєстрація	6	2	2	2
4.	Правове регулювання корпоративних відносин. Правовий статус господарських товариств	2	–	–	2
5.	Інші види організаційних форм суб'єктів господарювання	3	–	–	3
6.	Майнова основа господарювання	7	2	2	3
7.	Господарські зобов'язання та договори. Правове регулювання господарсько-договірних відносин	9	2	2	3
8.	Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання. Захист прав суб'єктів господарювання	6	2	2	2
9.	Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом	5	–	2	3
10.	Правові основи захисту економічної конкуренції та обмеження монополізму в господарській діяльності	2	–	–	2
11.	Спеціальні правові режими господарювання	4	2	–	2
12.	Правове регулювання господарсько-торговельної діяльності	4	2	–	2
13.	Господарсько-торговельна діяльність в галузі матеріально-технічного забезпечення	7	4	–	3
14.	Правове регулювання господарської діяльності при наданні посередницьких та транспортних послуг	5	2	–	3
15.	Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності	9	2	2	5
16.	Правове регулювання ринків фінансових послуг	5	–	2	3
17.	Правове регулювання банківської діяльності	5	2	–	3
18.	Правове регулювання страхової діяльності	9	2	2	5
19.	Правове регулювання ринку цінних паперів	6	2	–	4
20.	Правове регулювання інвестиційної діяльності	2	–	–	2
21.	Правові засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні	5	–	–	5
Разом по всіх модулях		108	30	16	62

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО»

1. Господарське право та господарське законодавство.

Господарські правовідносини. Господарська діяльність та її ознаки

Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання. Основні принципи правового регулювання господарських відносин та їх значення під час здійснення господарсько-правового впливу. Система господарського законодавства України.

Поняття та види господарської діяльності. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів та промислу. Основні кваліфікуючі ознаки господарської діяльності. Заборони та обмеження на здійснення господарської діяльності.

2. Державне регулювання господарської діяльності. Економічна політика держави

Поняття та значення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності. Правове регулювання патентування підприємницької діяльності. Поняття та ознаки патентування. Okремi види діяльності, що підлягають патентуванню. Види патентів, їх реквізити. Зміст торгового патенту. Короткостроковий торговий патент. Пільговий патент та підстави для його отримання.

Ліцензування господарської діяльності. Види діяльності, які підлягають ліцензуванню. Поняття ліцензії та ліцензування. Ліцензійні умови. Органи ліцензування та їх компетенція. Порядок видачі, використання, переоформлення та анулювання ліцензій. Ведення ліцензійних справ. Контроль за наявністю ліцензій та за дотриманням ліцензійних умов суб'єктами господарювання та відповідальність останніх.

Технічне регулювання та стандартизація товарів, робіт і послуг. Поняття і сутність стандартизації. Система органів стандартизації і сертифікації в Україні. Оцінка та підтвердження відповідності як засоби державного регулювання щодо забезпечення якості продукції. Види державних стандартів. Технічні умови виробництва товарів. Об'єкти та суб'єкти стандартизації. Державний нагляд за дотриманням стандартів.

Сертифікація та метрологія товарів, робіт і послуг в Україні. Поняття і сутність сертифікації. Види сертифікатів. Обов'язкова і добровільна сертифікація. Підстави для проведення сертифікації та порядок отримання сертифікату. Суб'єкти сертифікаційної діяльності. Сертифікат відповідності. Національний знак відповідності.

Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів. Механізм формування вільних цін. Порядок встановлення державних регульованих цін, тарифів. Органи, що здійснюють контроль за додержанням

цінової дисципліни суб'єктами господарювання. Відповідальність за порушення законодавства з питань ціноутворення. Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.

3. Суб'єкти господарської діяльності. Організаційно-правові форми.

Державна реєстрація

Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності. Господарські організації.

Підприємство та його різновиди. Характеристика та правовий статус державних та комунальних унітарних підприємств. Підприємства колективної власності. Приватні підприємства. Установчі документи господарських організацій, порядок їх створення та формування майна. Ліквідація, реорганізація. Управління господарською організацією, система органів, порядок формування, компетенція.

Правове регулювання реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор. Процедура реєстрації припинення юридичних осіб та припинення підприємницької діяльності фізичними особами – підприємцями.

4. Правове регулювання корпоративних відносин. Правовий статус господарських товариств

Основні положення законодавства України про корпоративні відносини та господарські товариства. Правова характеристика корпоративних підприємств. Поняття, ознаки та види господарських товариств.

Загальна характеристика та особливості акціонерного товариства. Особливості товариства з обмеженою та товариства з додатковою відповідальністю. Особливості повного та командитного товариств. Їх правовий статус.

5. Інші види організаційних форм суб'єктів господарювання

Класифікація підприємств: залежно від форм власності, способу утворення, кількості працюючих. Організаційна структура та органи управління. Фізичні особи – підприємці. Класифікація платників єдиного податку. Межі та обмеження.

Перетворені державні підприємства (унітарні, комерційні, казенні, комунальні). Поняття та види кооперативів. Порядок управління. Організаційно – господарські повноваження та їх види. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни). Холдингові компанії. Промислово-фінансові групи та їх правовий статус. Торгово-промислові палати. Товарні та фондові біржі.

6. Майнова основа господарювання

Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління та інші. Правовий режим майна.

Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування та класифікація. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання. Оцінка майна та майнових прав. Бухгалтерський облік майна та інвентарні об'єкти. Фінансова звітність. Використання природних ресурсів у сфері господарювання. Правовий режим.

Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності. Об'єкти прав інтелектуальної власності та їх ознаки.

7. Господарські зобов'язання та договори.

Правове регулювання господарсько-договірних відносин

Господарські зобов'язання: поняття, загальна характеристика, окремі види. Підстави виникнення господарських зобов'язань. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.

Поняття та види господарських договорів. Істотні умови договорів. Правові особливості публічного, попереднього договорів та договору приєднання. Відмежування попереднього договору від меморандуму про взаєморозуміння та протоколу про наміри. Загальний порядок укладення господарських договорів. Стадії укладання.

Особливості укладання договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах, за державним замовленням. Укладання господарських договорів за рішенням суду. Порядок зміни та розірвання господарських договорів. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним. Нікчемні договори.

8. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Захист прав суб'єктів господарювання

Поняття та принципи відповідальності в господарському праві. Правове регулювання відповідальності. Функції господарсько-правової відповідальності, її підстави межі та принципи. Види та форми господарсько-правової відповідальності. Поняття та види санкцій.

Оперативно-господарські санкції та порядок їх застосування. Штрафні санкції за порушення господарських зобов'язань. Види адміністративно-господарських, майнових та господарсько-організаційних санкцій. Відшкодування шкоди, завданої невиконанням (неналежним виконанням) господарського договору. Неустойка у співвідношенні із збитками. Кумулятивна, залікова, виключна, альтернативна. Ознаки, механізм, форми та способи захисту прав суб'єктів господарювання.

9. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом

Правове регулювання та загальні положення процедури банкрутства. Сутність про-дебіторської системи законодавства про конкурсний процес. Поняття неплатоспроможності та банкрутства. Учасники справи про банкрутство. Сторони у справі та категорії кредиторів.

Розгляд справ про банкрутство в господарському суді. Порухення справи про банкрутство. Умови мораторію. Призначення та повноваження арбітражного керуючого. Судові процедури банкрутства: розпорядження майном боржника, санація, ліквідація, мирова угода. Їх особливості та умови. Правове регулювання і особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності. Представництво та захист інтересів кредиторів в процедурі банкрутства.

10. Правові основи захисту економічної конкуренції та обмеження монополізму в господарській діяльності

Поняття економічної конкуренції, її різновиди та функції. Правове регулювання захисту економічної конкуренції. Обмеження конкуренції та монополізму. Загальна характеристика правопорушень у сфері конкуренції. Недобросовісна конкуренція. Поняття та форми її вияву. Правове регулювання захисту від недобросовісної конкуренції. Дискредитація та дискримінація підприємців. Недобросовісна реклама. Неправомірне використання ділової репутації. Посягання на комерційну таємницю. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, їх класифікація, групи. Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання. Порядок надання дозволу на узгоджені дії. Антиконкурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.

Поняття економічної та адміністративної монополії. Монопольне (домінуюче) становище на ринку та зловживання ним. Природні монополії. Правове регулювання природних монополій. Суб'єкти природних монополій та сфери їх діяльності. Суміжні ринки. Органи, що здійснюють державне регулювання діяльності природних монополій. Економічна концентрація суб'єктів господарювання.

Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура, сфери діяльності та повноваження. Розгляд справ про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

11. Спеціальні правові режими господарювання

Правові режими в окремих секторах економіки, на ринках окремих товарів та послуг. Засоби державного регулювання в галузях господарської діяльності, літакобудування, суднобудування, сільському господарстві, виробництві автомобілів тощо.

Спеціальні (вільні) економічні зони. Суб'єкти вільної економічної зони (ВЕЗ). Зміст спеціальних режимів вільної економічної зони (ВЕЗ). Договір на реалізацію інвестиційного проекту. Адміністрація вільної економічної зони (ВЕЗ) та її компетенція.

Території з пріоритетним розвитком. Особливості правового режиму господарської діяльності.

12. Правове регулювання господарсько-торговельної діяльності

Торговельна діяльність як різновид господарської діяльності. Види торгівлі, торговельних об'єктів та організаційні форми господарсько-торговельної діяльності.

Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів.

Порядок заняття торговельною діяльністю та правила торговельного обслуговування населення. Ліцензування та патентування торговельної діяльності. Облік торговельних операцій. Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та товарно-касових книг.

Правове регулювання торгівлі спиртом, алкогольними напоями, тютюновими виробами, лікарськими засобами. Особливості торгівлі на ринках.

13. Господарсько-торговельна діяльність в галузі матеріально-технічного забезпечення

Матеріально-технічне постачання та збут. Договори поставки, контракції сільськогосподарської продукції та енергопостачання. Поняття, предмет та сторони.

Поставка товарів по кількості, комплектності, асортименту та якості. Правові наслідки порушення договору. Відповідальність сторін.

Особливості правовідносин з оренди та лізингу. Поняття види, предмет та сторони.

Правове регулювання міни (бартеру), пожертви, зберігання на товарному складі. Поняття види, предмет та сторони. Складські свідоцтва.

Особливості біржової торгівлі. Біржові операції та угоди, їх види та класифікація. Порядок та умови укладання.

14. Правове регулювання господарської діяльності при наданні посередницьких та транспортних послуг

Поняття та види договорів, пов'язаних з наданням посередницьких та транспортних послуг.

Вантажні перевезення та чартер. Загальна характеристика та види. Особливості транспортного експедирування.

Окремі види комерційного посередництва. Агентський договір.

15. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності

Правова природа зовнішньоекономічних відносин. Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності. Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту. Особливості змісту зовнішньоекономічного контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.

Базисні умови поставок. Платіжні умови та джерела їх регулювання. Захисні застереження. Арбітражне застереження. Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу. Виконання іноземних арбітражних рішень. Договір міжнародної купівлі – продажу товарів. Посередницькі договори у зовнішньоекономічній діяльності. Угоди з давальницькою сировиною. Франчайзингові та ліцензійні зовнішньоекономічні угоди. Договори перевезення вантажів та пасажирів.

Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Ліцензування та квотування ЗЕД. Облік окремих зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Застосування індикативних цін. Спеціальні правові режими зовнішньоекономічної діяльності.

16. Правове регулювання ринків фінансових послуг

Поняття та види фінансових послуг.

Поняття ринків фінансових послуг. Їх правове регулювання.

Функції та компетенція Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Інші регулятори ринку.

Коло суб'єктів, що мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ. Суміщення надання певних видів фінансових послуг.

Заходи впливу, що застосовуються у разі порушення законодавства, що регулює діяльність з надання фінансових послуг.

Законодавчі засади запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

Система та суб'єкти фінансового моніторингу.

17. Правове регулювання банківської діяльності

Поняття, види банків та їх характеристики як організаційно-правових форм.

Система банківських операцій.

Розрахунково-касові операції банків. Банківські рахунки, права і обов'язки сторін по договору на розрахунково-касове обслуговування. Правове регулювання касових операцій банків.

Правові основи безготівкових операцій в народному господарстві.

Кредитних операції банків. Види банківського кредиту (банківської позики).

Депозитні операції банків. Інші операції банків.

18. Правове регулювання страхової діяльності

Поняття страхової діяльності. Правове регулювання страхової діяльності в Україні. Компетенція уповноважених органів в сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності. Паровий статус страховика та страхувальника. Об'єкти та форми страхування. Посередницька діяльність у сфері страхування. Правові особливості договору страхування.

19. Правове регулювання ринку цінних паперів

Законодавство про цінні папери та фондовий ринок. Види цінних паперів. Особливості акцій, облігацій державних позик, казначейські зобов'язання, ощадні (депозитні) сертифікати, векселі, сертифікати ФОН, іпотечні сертифікати, подвійні складські свідоцтва.

Поняття та організація фондового ринку в Україні. Його учасники та регулятори.

Форми регулювання фондового ринку. Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система та її структура. Правове регулювання розміщення цінних паперів (емісії).

Діяльність з торгівлі цінним паперами. Організатори торгівлі.

20. Правове регулювання інвестиційної діяльності

Поняття та ознаки інвестиційної діяльності. Її співвідношення з підприємницькою та господарською діяльностями. Поняття, ознаки та класифікація інвестицій. Суб'єкти інвестиційної діяльності. Класифікація та види інвестиційних договорів. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції). Поняття спільного інвестування та його інститутів. Класифікація Інститутів спільного інвестування та їх особливості. Форми та засоби державного регулювання ІСІ. Правове регулювання іноземного інвестування. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями, порядок створення та особливості правового статусу. Правові режими іноземних інвестицій. Усунення дискримінації вітчизняних інвесторів та підприємств, заснованих ними, у порівнянні з підприємствами з іноземними інвестиціями. Інвестування резидентами України за межами України. Правові режими інвестиційної діяльності та форми їх реалізації. Спеціальний режим інвестиційної діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах (СЕЗ) України та територіях пріоритетного розвитку. Державне регулювання інвестиційної діяльності: засоби та механізми реалізації. Гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій та охорона прав інвесторів.

21. Правові засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні

Поняття, ознаки та напрямки інноваційної діяльності. Правові форми реалізації інноваційної політики держави. Державне агентство з інвестицій та інновацій: правовий статус та повноваження. Система засобів державного регулювання інноваційної діяльності.

Об'єкти інноваційної діяльності: інновації, інноваційний продукт, інноваційна продукція. Співвідношення інновацій з об'єктами інтелектуальної (промислової) власності. Суб'єкти інноваційної діяльності та особливості реалізації ними інноваційних проектів.

Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції, договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори, передача майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності як вкладів до статутних фондів (капіталів) створюваних суб'єктів господарювання – юридичних осіб.

Спеціальні суб'єкти інноваційного ринку: технопарки, наукові парки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-дослідні установи, венчурні фірми.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/card2#Card>.

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462.

4. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К. : Атака, 2004. – 624 с.

5. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / Кол.авт.: Г.Л. Знаменський, В.В. Хахулін, В.С. Щербина та ін.; За заг.ред. В.К. Мамутова. – К.: Юріном Інтер, 2004. – 688 с.

6. Хозяйственное законодательство Украины: практика применения и перспективы развития в контексте европейского выбора : Сб. науч. тр. / НАН Украины. Ин-т экономико-правовых исследований. – Донецк: Юго-Восток, Лтд, 2005. – 584 с.

7. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. Ч. 1. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

8. Господарське право України : навчальний посібник / за заг. ред. проф. Н. О. Саніахметової. – Х. : «Одіссей». – 2005. – 608 с.

9. Господарський кодекс України: науково-практичний коментар / О. І. Харитонова, Є. О. Харитонов, В. М. Коссак та ін. ; за ред. О. І. Харитонової. – Х. : «Одіссей». – 2007. – 832 с.

4. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ТА ТЕМАТИЧНІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

1. Господарське право. Господарське законодавство. Господарські правовідносини

ПЛАН

1. Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України.
2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.
3. Основні принципи правового регулювання господарських відносин та їх значення під час здійснення господарсько-правового впливу.
4. Система господарського законодавства України. Напрямки модернізації господарського законодавства.
5. Поняття та види господарської діяльності. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів та промислу.
6. Основні кваліфікуючі ознаки господарської діяльності. Заборони та обмеження на здійснення господарської діяльності.

Завдання

1. У вересні 2013 р. ТОВ «Тарго» звернулося до господарського суду Харківської області з позовною заявою, в якій заявило вимоги про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою та про її повернення позивачеві.

Позивач є користувачем земельної ділянки площею 380 м² відповідно до укладеного між ним та виконавчим комітетом Харківської міської ради договору оренди, та власником розташованих на ній об'єктів торговельної мережі. У липні 2013 р. позивач уклав з кооперативом «Тостер» договір купівлі-продажу одного із об'єктів торговельної мережі (торговельного павільйону), який розташований на зазначеній земельній ділянці. У договорі оренди земельної ділянки, укладеної між позивачем та виконавчим комітетом Харківської міської ради безпосередньо не передбачено можливість переходу права користування земельною ділянкою (її окремою частиною) до третіх осіб. Проте, кооперативом «Тостер» не звільняє земельну ділянку від належного йому майна і продовжує користуватись нею, у зв'язку із чим позивач, посилаючись на ст. 27 ЗУ «По оренду землі», просить суд зобов'язати відповідача усунути перешкоди у користуванні земельною ділянкою, звільнивши її від проданої ним відповідачеві споруди (торговельного павільйону).

Чи підлягає зазначений позов задоволенню? На підставі яких норм чинного законодавства та за якою підсудністю (норм якої галузевої належності) має бути вирішений даний спір? Обґрунтуйте свою відповідь.

2. Наприкінці березня 2014 р. підприємство «Верес» звернулося до господарського суду Харківської області з позовом про визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування (місцевої ради м.Ізюм) про результати проведення конкурсу на надання житлово-комунальних послуг (вивезення побутових відходів) у житлових будинках, що розташовані за певною адресою та належать до державного житлового фонду.

Про проведення конкурсу на надання житлово-комунальних послуг (з вивезення побутових відходів) у житлових будинках, що розташовані за відповідною адресою, позивач дізнався у засобах масової інформації, та своєчасно подав до конкурсної комісії, сформованої органом місцевого самоврядування, свою конкурсну пропозицію. У конкурсі прийняв участь тільки один позивач, конкурсну пропозицію якого було відхилено з тієї підстави, що він не належав до підприємств державного, або комунального секторів економіки. А оскільки до органу місцевого самоврядування не надійшло інших конкурсних пропозицій, він прийняв рішення про визнання конкурсу таким, що не відбувся.

Чи підвідомчий господарському суду зазначений спір?

Яке рішення за даною справою має постановити компетентний суд, із застосуванням яких норм?

Надайти кваліфікацію відносинам, що виникли між підприємством «Верес» та органом місцевого самоврядування. Хто є суб'єктами організаційно-господарських повноважень, та які фактичні підстави виникнення зазначених повноважень?

3. Фізична особа – підприємець Горюнов С. К. починаючи з січня 2010 року не сплачував плату за комунальні послуги, зокрема: за утримання свого житлового помешкання та опалення. Станом на 1 січня 2015 року сума його боргу за комунальні послуги становить 12400 грн. Житлово-комунальне господарство «АГАТ» запропонувало громадянину Горюнову С. К. укласти договір про реструктуризацію заборгованості згідно із Законом України «Про реструктуризацію заборгованості з квартирної плати, плати за житлово-комунальні послуги, спожиті газ та електроенергію». Відповідно до укладеного 2 січня 2015 року договору про реструктуризацію заборгованості, громадянин Горюнов С. К. зобов'язався протягом 50 місяців погасити заборгованість за комунальні послуги, що виникла з 1 січня 2010 року.

15 лютого 2015 р. громадянин Горюнов С. К. звернувся до господарського суду Харківської області з позовом про визнання договору про реструктуризацію заборгованості недійсним як такого, що укладений під впливом обману. Свої позовні вимоги позивач мотивував тим, що житлово-комунальне господарство «АГАТ» навмисно не повідомило йому про вплив на момент укладення спірного договору позовної давності на стягнення у судовому порядку заборгованості за період з 1 січня 2010 р. – до 15 лютого 2012 р. Утім, за спірним договором позивач став зобов'язаним сплатити ЖКГ «АГАТ» усю суму заборгованості.

Яка галузева природа договірних відносин, що виникли між фізичною особою суб'єктом підприємницької діяльності – громадянином Горюновим С. К. та житлово-комунальним господарством «АГАТ»? Якому суду підвідомчий даний спір? Яке рішення має постановити компетентний суд?

Нормативно-правові акти та рекомендована література:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/card2#Card>.
2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462.
4. Господарський процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 6.
5. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х ч. – ч.1. – Х. : Право, 2008. – 496 с.
6. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2х ч. – ч.2. – Х.: Право. – 2008. – 336 с.
7. Віхров О. П. Організаційно-господарські правовідносини : монографія / О. П. Віхров. – К. : Видавничий Дім «Слово». – 2008. – 512 с.
8. Вінник О. М. Господарське право : навч. посіб. / О. М. Вінник. – 2-ге вид., змін. та доп. – К. : Правова єдність, 2009. – 766 с.
9. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – 4-те вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2009. – 640 с.
10. Господарське право : підручник / О. П. Подцерковний, О. О. Квасніцька, А. В. Смітюх та ін.; за ред. О. П. Подцерковного. – Х. : Одіссей, 2010. – 424 с.
11. Науково-практичний Коментар до Господарського кодексу України 2-е видання, перероблене і доповнене / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 456 с.
12. Хозяйственный кодекс Украины : научно-практический комментарий / под общ. ред. А. Г. Бобковой. – Харьков : Издатель ФЛ-П Вапнярчук Н. Н., 2008. – 1296 с.
13. Збірник нормативно-правових актів (Господарське законодавство України: Зб. нормат. актів / упоряд. В. С. Мілаш. – Харків : Право, 2009. – 720 с.

2. Державне регулювання господарської діяльності. Економічна політика держави

План

1. Поняття та засоби державного регулювання економіки.
2. Патентування підприємницької діяльності. Поняття та ознаки патентування. Види патентів. Зміст торгового патенту. Короткостроковий, пільговий патент та підстави для їх отримання.
3. Ліцензування господарської діяльності. Види діяльності, що підлягають ліцензуванню. Органи ліцензування та їх компетенція. Порядок видачі, використання, переоформлення та анулювання ліцензій.
4. Технічне регулювання та стандартизація товарів, робіт і послуг Система органів стандартизації і сертифікації в Україні. Технічні умови виробництва товарів. Державний нагляд за дотриманням стандартів.
5. Сертифікація та метрологія товарів, робіт і послуг в Україні. Види сертифікатів. Обов'язкова і добровільна сертифікація. Суб'єкти сертифікаційної діяльності. Сертифікат та національний знаки відповідності.
6. Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів. Органи, що здійснюють контроль за додержанням цінової дисципліни суб'єктами господарювання.
7. Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.

Завдання

1. До ТДВ «АКВА» (надалі – Товариство) надійшов з Держфінпослуг Акт про порушення законів та інших нормативно-правових актів Товариством (в подальшому – Акт). В акті зазначалося про порушення страховиком статті 31 ЗУ «Про страхування» в частині необхідності встановлення величини резервів незароблених премій залежно від часток надходжень сум страхових платежів (страхових премій, страхових внесків) з відповідних видів страхування у кожному місяці з попередніх десяти місяців (розрахунковий період).

Який порядок формування резервів?

Які вимоги ставляться до розміщення резервних коштів?

Зазначте відповідальність за порушення порядку розміщення резервних коштів?

2. 6 травня 2013 року Держфінпослуг призначено примусову санацію ВАТ «СК «Дар» (надалі – Товариство) в зв'язку з невиконанням страховиком зобов'язань перед страхувальниками протягом трьох місяців.

Товариство вважаючи дії уповноваженого органу незаконними звернулося до адміністративного суду. Позов було мотивовано тим, що страховик належно виконує зобов'язання, а невіплата страхового відшкодування пов'язано з цивільно-правовим спором між страховиком та страхувальниками, щодо дійсності правочину.

В якому випадку уповноважений орган має право здійснювати примусові дії щодо страховика? Який порядок проведення примусової ліквідації, реорганізації та санації страховика?

3. В період з 1.01.2012р. по 30.12.2014р. Морока В. С., працюючи на посаді директора державного підприємства «Протас» уклав господарські договори з різними фірмами на надання послуг по перевезенню вантажів залізничним транспортом своїм локомотивом на під'їзних коліях, які належать ДП «Протас», без отримання ліцензії на заняття господарською діяльністю, яка виражається в наданні послуг з перевезення вантажів залізничним транспортом відповідно п.35 ст.9 Закону України «Про ліцензування окремих видів господарської діяльності».

Чи підлягає ліцензуванню згідно вимог вищезазначеного закону господарська діяльність підприємств, які надають постійно на підставі господарських договорів послуги по забезпеченню переміщення вагонів з вантажами та інші послуги, що є частиною технологічного процесу перевезення вантажів залізничним транспортом, вказавши при цьому правове обґрунтування цього рішення. Який порядок отримання ліцензії та який орган в даному випадку буде надавати ліцензію?

4. Суб'єкт підприємницької діяльності Машков відкрив магазин з продажу будівельних матеріалів. Через деякий час він орендував в іншому магазині два підрозділа, де здійснював реалізацію деяких будівельних матеріалів.

Чи необхідно придбати торгівельний патент в даному випадку? Які види діяльності за законодавством підлягають патентуванню?

5. В результаті планової перевірки (інспектування) філії ВТБ групою інспекторів НБУ було виявлено ряд порушень банківського законодавства, в тому числі відсутність деяких кредитних справ позичальників та невиконання вимог щодо ідентифікації фізичних осіб при відкритті поточних рахунків, про що була укладена довідка, яку підписав керівник названої групи. Після розгляду цієї довідки групою інспекторів та керівництвом територіального управління НБУ, керівником територіального управління НБУ був складений протокол і прийнято рішення про застосування до ВТБ – юридичної особи заходів впливу, а саме, видано розпорядження щодо встановлення для ВТБ підвищених економічних нормативів та накладання штрафу на банк-юридичну особу в розмірі один відсоток від суми зареєстрованого статутного фонду і винесено постанову щодо накладання штрафу на керівника ВТБ у розмірі до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Які заходи впливу може застосовувати до банків НБУ?

Чи адекватні застосовані до банку ВТБ заходи впливу певним порушенням, які ним були допущені?

Які є порушення законодавства при застосуванні зазначених заходів впливу?

Нормативно-правові акти:

1. Про ліцензування певних видів господарської діяльності: Закон України від 1 червня 2000р. № 1775–III // Відомості Верховної Ради України, 2000, N 36 (08.09.2000), ст. 299.
2. Про ціни і ціноутворення : Закон України від 3.12.1990р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1990. – № 52. – ст.650.
3. Про стандартизацію : Закон України від 17.05.2001р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 31. – ст. 145.
4. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17.05.2001р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 32. – ст. 169.
5. Про стандарти, технічні регламенти та процедури оцінки відповідності : Закон України від 01.12.2005р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 12. ст.101.
6. Про акредитацію органів з оцінки відповідності : Закон України від 17.05.2001р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 32. – ст.170.
7. Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності : Закон України від 05.4.2007р.//Відом. Верх. Ради України. – 2007. – №29. – ст.389.
8. Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності : Закон України від 11.09.2003р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 9. – ст.79.
9. Про державну підтримку малого підприємництва : Закон України від 19.10.2000р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 51–52. – ст..447.
10. Про деякі заходи в дерегулюванні підприємницької діяльності : Указ Президента України від 23.07.1998р. // Офіційн. Вісник України. – 1998. – № 30. – ст.1119.
11. Інструкція про порядок здійснення державного нагляду за додержанням стандартів, норм і правил, затверджено наказом Державного комітету стандартизації, метрології та сертифікації від 03.06.2002р. №321 // Офіційн. Вісник України. – 2002. – № 26. – ст.1234.
12. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства. Затв. Пост. Правл. НБУ від 28 серпня 2001 р. № 369// Офіційн. вісн. України. – 2001. – № 41. – Ст. 1864.
13. Положення про порядок накладення адміністративних штрафів. Затв. ПП НБУ від 29 грудня 2001 р. № 563 // Офіційн. вісн. України. – 2002. – № 5. – Ст. 199.

Рекомендована література:

1. Ліцензування в Україні / за заг. ред. А. В. Дашкевича. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 416 с.
2. Шевердіна О. В. Проблеми вдосконалення законодавства про ціни та ціноутворення в Україні / О. В. Шевердіна // Проблеми законності. – Х., 2006. – Вип. 78. – С. 92–97.

3. Сорокун І. М. Правові й організаційні засади сертифікації товарів, що ввозяться в Україну / І. М. Сорокун // Проблеми законності. – Х., 2007. – Вип. 86. – С. 153–158.

4. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К. : Атака. – 2004. – 624 с.

5. Мілаш В.С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. ч. 1. – Х. : Право. – 2008. – 496 с.

3. Суб'єкти господарської діяльності. Організаційно-правові форми. Державна реєстрація

План

1. Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання.

2. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.

3. Господарські організації. Різновиди підприємств. Державні та комунальні унітарні, підприємства колективної власності. Приватні підприємства.

4. Установчі документи господарських організацій, порядок їх створення та формування майна. Ліквідація, реорганізація.

5. Управління господарською організацією, система органів, порядок формування, компетенція.

6. Правове регулювання реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор.

7. Процедура реєстрації припинення юридичних осіб та припинення підприємницької діяльності фізичними особами – підприємцями.

Завдання

1. У вересні 2014 року державний реєстратор відмовив у реєстрації в якості фізичних осіб – підприємців: 17-річному громадянину України, 25-річному громадянину Німеччини та 18-річній особі без громадянства, посилаючись на те, що згідно з чинним законодавством України ці особи не вправі займатися підприємницькою діяльністю.

Чи правомірні дії державного реєстратора?

2. У лютому 2014 року Прокурор м. Харкова звернувся до суду в інтересах держави, в особі органу місцевого самоврядування із позовом про визнання недійсною державної реєстрації підприємства з іноземними інвестиціями у формі товариства з обмеженою відповідальністю через допущені при його створенні порушення, які не можна усунути. Засновниками підприємства були наступні особи: особа без громадянства, 15-річний громадянин України, Казенне підприємство, Споживчий кооператив та Благодійний фонд. В якості підстав позову прокурор, зокрема зазначив – згідно з чинним законодавством усі зазначені вище особи не вправі виступати засновниками господарських товариств; неможливим є створення підприємства з іноземними інвестиціями без участі іноземних фізичних або юридичних осіб.

Чи правомірні вимоги прокурора? Якими мають бути наступні дії

прокуратури у випадку задоволення позову? Як мають діяти засновники підприємства, якщо вони зацікавлені в збереженні підприємства?

3. Громадянка Ветрова є фізичною особою – підприємцем. Крім того, вона також є засновником приватного підприємства. При стягненні боргів з ФОП Ветрової її ділові партнери – кредитори виявили, що майна, яке використовувалося нею у підприємницькій діяльності, недостатньо для задоволення їхніх вимог. У зв'язку з чим вони вирішили звернути стягнення на особисте майно гр. Ветрової, нерухоме майно зареєстроване на ім'я її чоловіка, а також на грошові кошти, які знаходяться на поточному рахунку приватного підприємства, засновником якого є Ветрова.

Чи підлягають задоволенню вимоги кредиторів?

4. До спеціалізованої фірми із запитом звернувся іноземний громадянин, в якому просив надати юридичні консультації з питань організації бізнесу в Україні. Іноземця, зокрема, цікавило, в якій організаційно-правовій формі слід створити юридичну особу, щоб вона відповідала наступним вимогам:

Мета – отримання прибутку;

Предмет діяльності – торгівля цінними паперами або послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення;

Учасники – фізичні та юридичні особи резиденти та нерезиденти України;

Можливість концентрації капіталу у значних розмірах;

Управління – всіма його учасниками;

Підвищений рівень забезпеченості вимог кредиторів.

Підготуйте письмовий висновок-консультацію з цих питань.

5. Товариство з обмеженою відповідальністю має двох учасників, кожний з яких володіє 50 відсотками у статутному капіталі. Один із засновників подав державному реєстратору нотаріально засвідчену заяву про вихід зі складу учасників товариства, а потім висунув вимогу до товариства про негайну видачу йому його частки в майні і у прибутку товариства.

Чи правомірною така вимога? В якому порядку і в які строки проводяться розрахунки з учасником, який вибув із товариства з обмеженою відповідальністю? Як можна вирішити спір?

6. У 1993 році було створено і зареєстроване у встановленому порядку «Мале колективне сільськогосподарське підприємство» у формі товариства з обмеженою відповідальністю «Колгосп «Червоний Партизан».

У лютому 2013р. у підприємства виникла необхідність внести зміни до статуту підприємства, в зв'язку з чим відповідні документи були подані державному реєстратору для їх реєстрації. Проте, державний реєстратор відмовив у прийнятті документів.

При цьому відмова була усно мотивована тим, що для проведення реєстрації змін необхідно привести статут підприємства у відповідність до чинного законодавства, а саме:

збільшити статутний капітал, оскільки відповідно збільшився мінімальний розмір заробітної плати;

виключити з найменування підприємства посилання на «колгосп» тому, що чинним законодавством не передбачено такої організаційно-правової форми, та посилання на «колективне сільськогосподарське підприємство» оскільки не можна об'єднувати в найменуванні посилання на дві різні організаційно-правові форми (КСП та ТОВ).

перейменувати «Мале підприємство» в «Спільне підприємство з іноземними інвестиціями», оскільки серед нових учасників ТОВ є громадянин Фінляндії.

Чи відповідають чинному законодавству вимоги державного реєстратора?

7. В грудні 2014 року керівник Підприємства звернувся до Харківського обласного управління статистики із заявою про виключення Підприємства з Єдиного державного реєстру підприємств і організацій України.

В якості підстави для цього надав постанову Господарського суду Харківської області про визнання Підприємства банкрутом.

Підготуйте відповідь органа статистики.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр/card2#Card>.

2. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.

3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462.

5. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.91р. // ВВС УРСР. – 1991. – №49. – ст.68.

6. Про споживчу кооперацію: Закон України від 10.04.1992 № 2265-XII // Відомості Верховної Ради України, 2000, N 36 (08.09.2000), ст. 299.

7. Про сільськогосподарську кооперацію : Закон України від 17.07.97р. // Офіційн. Вісник України. – 1997, число 33 (22.08.97), с.1.

8. Про кооперацію: Закон України від 10 липня 2003р. №1087–IV // Відомості Верховної Ради України, 2004, N 5 (30.01.2004), ст. 35.

9. Про колективні сільськогосподарські підприємства : Закон України від 14.02.92р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №20. – Ст. 272.

10. Про приватизацію державного майна : Закон України від 04.03.92р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №24. – Ст.348.

11. Про приватизацію майна невеликих державних підприємств (малу приватизацію) : Закон України від 06.03.92р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №24. – Ст. 350.

12. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 10.04.92р. // Відом. Верховної Ради України. – 1992. – №30. – Ст. 416.

13. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15 травня 2003р. № 755–VI // Відомості Верховної Ради України, 2003, N 31-32 (08.08.2003), ст. 263.

14. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.05 р. // Офіц. Вісник України – 2005. – № 29 (05.08.2005). – Ст. 1694.

15. Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства : Закон України від 04.02.94 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 23 (07.06.94), Ст. 161

Рекомендована література:

1. Вінник О. М. Господарські товариства і виробничі кооперативи: правове становище / О. М. Вінник. – К. : Знання. – 1998. – 308 с.

2. Кучеренко І. М. Організаційно-правові форми юридичних осіб приватного права : Автореферат дис...-ра юрид. наук (12.00.03). – Київ, 2004. – 36с.

3. Кибенко Е. Р. Корпоративное право Украины : учебное пособие. – Харьков : фирма «Эспада». – 2001. – 288 с.

4. Кочергина Е. А. Содержание организационно – правовых форм предпринимательских обществ: интересы, функции, правовые средства- Харьков.: «Основа». – 2005. – 233с.

3. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К.: Атака, 2004. – 624 с.

4. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. ч. 1. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

4. Правове регулювання корпоративних відносин. Правовий статус господарських товариств

План

1. Основні положення законодавства України про корпоративні відносини та господарські товариства.

2. Правова характеристика корпоративних підприємств.

2. Поняття, ознаки та види господарських товариств.

3. Загальна характеристика та особливості акціонерного товариства.

4. Особливості товариства з обмеженою та товариства з додатковою відповідальністю.

5. Особливості повного та командитного товариств. Їх правовий статус.

Завдання

1. 21 березня 2012 року на загальних зборах ЗАТ «Трентал» прийняте рішення про нарахування дивідендів за 2011 рік у розмірі 800 грн. на кожну акцію та про виплату дивідендів у формі акцій товариства п'ятнадцятої додаткової емісії. ТОВ «Альбос», що є власником 20 акцій ЗАТ, звернулося до господарського суду Харківської області з позовом до ЗАТ «Трентал» про

стягнення дивідендів за 2011 рік у сумі 16000 грн. Громадянин Гірченко, власник 10 акцій ЗАТ, також звернувся до господарського суду Харківської області з позовом про стягнення дивідендів за 2011 рік у сумі 8000 грн. Відповідач не визнав вимоги позивачів. Щодо позову ТОВ «Альбос» відповідач заявив, що загальні збори акціонерів проводилися у відповідності до вимог чинного законодавства і прийняли рішення про виплату дивідендів за 2011 рік акціями п'ятнадцятої емісії та про внесення відповідних змін до статуту товариства (у зв'язку зі збільшенням статутного фонду). Представник ТОВ «Альбос» не брав участі у проведенні загальних зборів, але товариство повинно виконувати законно прийняте рішення загальних зборів і не має права вимагати сплати дивідендів у грошовій формі. Відносно позовних вимог Гірченко ЗАТ «Трентал» зазначило, що Гірченко придбав акції у 2012 році (за тиждень до проведення загальних зборів) і тому не має права на отримання дивідендів за 2011 рік.

Яким має бути рішення суду (обґрунтуйте свою відповідь).

2. ВАТ «Прилуки» уклав договір з ВАТ «Белезіль» про купівлю останнім 300 акцій на суму 12000000 грн. Акціонер ВАТ «Прилуки» Проценко В. Я., якому належить 20 % від загальної кількості акцій товариства, звернувся до суду з позовом про визнання договору купівлі-продажу акцій недійсним. У позовній заяві було зазначено, що голова правління ВАТ «Прилуки», укладаючи та підписуючи договір, діяв з перевищенням своїх повноважень, так як статутом товариства передбачене обов'язкове затвердження спостережною радою ВАТ договорів, укладених головою правління на суму, що перевищує 10 млн. грн. Питання щодо укладення договору купівлі-продажу акцій «Белезіль» не виносилося на розгляд спостережної ради ВАТ «Прилуки». Позивач також послався на те, що укладений договір спричиняє істотні збитки ВАТ «Прилуки» і його акціонерам, оскільки ціна акцій, зазначена у договорі, у набагато разів більша ніж їх ринкова вартість.

Чи буде позов Проценко В. Я. прийнятий до розгляду і яке рішення має бути винесене судом?

3. Учасник ТОВ «Грант» Ліхута з 25 % часткою у статутному фонді, запропонував іншим учасникам викупити його частку за ціною у 25 тис. грн. Пропозиція надіслана 29.09.2012 року у письмовій формі на адресу товариства та персонально його учасникам - Назаренко і Іванчуку, яким належали частки у статутному фонді (50 % та 25 % відповідно). Не отримавши відповіді від учасників, 10.12.2012 р. Ліхута уклав нотаріально засвідчений договір купівлі-продажу належної йому частки за зазначеною ціною з третьою особою – гр. Прохановим. Але учасники ТОВ відмовилися від прийняття Проханова у склад товариства і внесення необхідних змін у його установчі документи.

Яким чином має діяти Проханов для захисту своїх прав? Якщо б учасники ТОВ Назаренко і Іванчук погодилися придбати частку Ліхути, то яким чином вона могла би бути розподілена між ними?

4. Гр. Шилов С.С. з 1998 року був акціонером ЗАТ «Орланта» (пакет акцій 42%). Протягом багатьох років акціонер не брав участь у загальних зборах, не отримував дивідендів. У 2014 році він звернувся з до Голови правління товариства і повідомив йому, що він хоче вийти з товариства і просить передати йому у власність $\frac{1}{2}$ будівлі у центрі міста, яка належала товариству. На думку Шилова вартість цього майна відповідатиме вартості його частки у майні товариства. Для того, щоб упевнитися в цьому Шилов запросив у Голови правління фінансову звітність товариства за останні три роки, інформацію про належне товариству нерухоме майно, а також про залишок коштів на рахунках товариства в установах банку.

Чи можуть бути задоволені вимоги Шилова?

5. Івлєв, Доганов та Власов звернулися до юридичної фірми за консультацією, із наміром створити ТОВ. При цьому, вони побажали, щоб у статутному капіталі ТОВ їх частки були рівними. Для уникнення ситуації ущемлення інтересів когось одного із учасників, вони бажали би підвищити вимоги до кворуму на загальних зборах, передбачивши, що збори є правомочними, якщо на них присутні учасники, що володіють не менш як 75 % від загальної кількості голосів, а також передбачити низку питань, які мають вирішуватися виключно одностайно.

Чи відповідатиме вимогам законодавства статут із відповідними положеннями?

6. З наміром створити ТОВ дві юридичні особи звернулися за консультацією до спеціалістів. Для того, щоб забезпечити контроль за діяльністю виконавчого органу (директора) спеціалістами запропоновано три різні моделі:

а) передбачити в статуті посаду голови товариства, який має право видавати довіреності директору товариства на укладення кожної угоди;

б) передбачити у статуті можливість призначення загальними зборами уповноваженого представника, який матиме право першого підпису на всіх фінансових документах товариства;

в) створити колегіальний орган (дирекцію) до якої увійдуть два директори, які матимуть право діяти лише спільно, укладаючи правочини.

Чи відповідають ці моделі вимогам чинного законодавства і яка із них найбільш повно захищає інтереси майбутніх учасників?

7. Для участі у загальних зборах ВАТ «Умань» зареєструвалося 38 акціонерів, що у сукупності володіли 75 % голосів від загальної кількості голосів товариства. Порядок денний включав такі питання: 1) як переобрання правління товариства; 2) внесення змін до статуту. Після голосування з першого питання група акціонерів, які у сукупності володіли більш як 35 % голосів від загальної кількості голосів товариства, покинула загальні збори. Незважаючи на це збори продовжували роботу і акціонери, що залишилися

одноставно проголосували за внесення змін до статуту. Акціонери, які покинули збори, звернувся до господарського суду Харківської області із позовом про визнання рішення загальних зборів недійним.

Яким має бути рішення суду?

8. У вересні 2013 року учасник ТОВ «Берлога», який володів часткою у 60%, подав заяву про вихід із товариства. Статутний капітал товариства на момент виходу учасника становив 30 тис. грн. Відповідно до балансу товариства, складеному на 01.10.2013 р., товариство мало активів на суму 2,5 млн. грн., але при цьому кредиторська заборгованість товариства становила 1,4 млн. грн. На кінець фінансового року ситуація погіршилася – заборгованість товариства збільшилася до 2 млн. грн., тоді як активи зменшилися до 1800 тис. грн..

Яким чином мають бути проведені розрахунки із учасником, що виходить із товариства (строки розрахунку, сума, що підлягає сплаті).

9. 30 січня 2015 р. Фролова, який був учасником ТОВ виключено із товариства за систематичне перешкоджання нормальній роботі ТОВ. Він звернувся до суду з позовом про поновлення його у товаристві. Під час розгляду спору Фролов помер. Суд припинив провадження у справі. Але спадкоємець Фролова – Півненко подав апеляційну скаргу на рішення суду.

Чи підлягає ця скарга задоволенню?

10. Громадянин Німеччини, перебуваючи на території України, уклав зі спеціалізованою фірмою договір про надання послуг щодо супроводження державної реєстрації створеного ним товариства з обмеженою відповідальністю. В грудні 2014 року документи було підготовлено та нотаріально посвідчено, відкрито тимчасовий поточний рахунок. В січні 2015 року засновник перерахував грошові кошти на тимчасовий поточний рахунок і представники фірми з необхідним пакетом документів звернулися до державного реєстратора з проханням зареєструвати ТОВ, створене іноземцем. Однак, державний реєстратор відмовив в проведенні реєстрації, посилаючись на те, що статутний капітал товариства з обмеженою відповідальністю визначався, виходячи з мінімальної заробітної плати, що діяла у січні 2015 року. Проте, з 1 січня 2015 року мінімальна заробітна плата була підвищена, у зв'язку з чим реєстратор запропонував привести розмір статутного фонду ТОВ у відповідність з новими вимогами законодавства.

Чи правомірна відмова державного реєстратора?

11. Один з учасників господарського товариства відступив свою частку іншому учаснику. Документи про реєстрацію цих змін в установчих документах товариства були надані державному реєстратору лише рік потому. Державний реєстратор відмовив у реєстрації змін в установчих документах, посилаючись на те що зміни подані із пропуском відповідного строку.

Чи правомірні дії реєстратора?

Протягом якого часу зміни до установчих документів повинні бути подані на реєстрацію? Які наслідки пропуску цього строку? З якого моменту другий учасник вважається таким, що набув прав на частку першого учасника? Чи може перший учасник скасувати передачу своєї частки другому учаснику до реєстрації відповідних змін?

Нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 435-IV [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
3. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Офіційний вісник України, 2003, № 11 (28.03.2003), ст. 462.
3. Про акціонерні товариства: Закон України від 17.09.2008 № 514-VI // Офіційний вісник України, 2008, N 81 (03.11.2008), ст. 2727.
4. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. // Зібрання законодавства України: Звід законів України (3), 2000. – №4. – Ст.39.
6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України справа про охоронюваний законом інтерес) № 18-рп/20041 від 1 грудня 2004 року (справа № 1–10/2004).
7. Методичні рекомендації щодо доступу акціонерів та інших заінтересованих осіб до інформації про акціонерне товариство, схвалені рішенням ДКЦПФР від 26 січня 2005 року № 27.
8. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців: Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 31 – 32. – Ст. 263.

Рекомендована література:

1. Господарське право : підручник / Д. В. Задохайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задохайла, В. М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.
2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.
3. Акціонерне право : навчальний посібник / за ред. проф. В. С. Щербини. – К. : Атіка, 2000. – 544 с.
4. Господарське судочинство в Україні : Суд. практика. Корпор. правовідносини / упоряд. : І. Б. Шицький. – К. : Ін Юре, 2004. – 528 с.
5. Корпоративне управління : монографія / І. Спасибо-Фатеева, О. Кібенко, В. Борисова. – Х. : Право, 2007. – 500с.
6. Здоронок Г. Актуальні питання діяльності акціонерних товариств. – К. : Юридическая практика, 2007. – 480 с.

7. Кибенко Е. Р. Корпоративное право Украины : учебное пособие. – Харьков : Эспада, 2001. – 288 с.
8. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К. : Атака, 2004. – 624 с.
9. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. ч. 1. – Х. : Право, 2008. – 496 с.
10. Кравчук В. М. Корпоративне право : науково-практичний коментар законодавства та судової практики / В. М. Кравчук. – К. : Істина, 2005. – С. 414.
11. Теньков С. О. Коментар судової практики вирішення корпоративних конфліктів / С. О. Теньков. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 368 с.
12. Актуальні проблеми господарського права : навч. посіб. / за ред. В. С. Щербини. – К. : Юрінком Інтер. 2012. – 528 с.

5. Інші види організаційних форм суб'єктів господарювання (для самостійного вивчення)

План

1. Класифікація підприємств: залежно від форм власності, способу утворення, кількості працюючих. Організаційна структура та органи управління.
2. Фізичні особи – підприємці. Класифікація платників єдиного податку. Межі та обмеження.
3. Перетворені державні підприємства (унітарні, комерційні, казенні, комунальні).
4. Поняття та види кооперативів. Порядок управління.
5. Організаційно – господарські повноваження та їх види.
6. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни).
7. Холдингові компанії.
8. Промислово-фінансові групи та їх правовий статус.
9. Торгово-промислові палати.
10. Товарні та фондові біржі.

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Відом Верхов. Ради України. – 2003. – № 18, № 19–20, 21–22. – ст.144.
2. Про кооперацію : Закон України від 10.07.03р. // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 33 (29.08.2003). – ст. 1774.
5. Про товарну біржу : Закон України від 10.12.1991 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – №10. – ст. 139.
6. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 31. – ст.268.
7. Про холдингові компанії в Україні : Закон України від 15.03.2006р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 34. – ст.291.

6. Майнова основа господарювання

План

1. Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління та інші. Правовий режим майна.

2. Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування та класифікація.

3. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання. Оцінка майна та майнових прав. Бухгалтерський облік майна та інвентарні об'єкти. Фінансова звітність.

4. Використання природних ресурсів у сфері господарювання. Правовий режим.

5. Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності. Об'єкти прав інтелектуальної власності та їх ознаки.

Завдання

1. Харківське комунальне підприємство «Укрвтормет», що має цех в місті Ізюм Харківської області, у зв'язку з перепрофілюванням його виробництва не використовується у виробничому процесі комунального підприємства. В той же час комунальне підприємство «Укрвтормет» має борг перед Приватним акціонерним товариством «Барвінок». Директор поставив перед керівником підрозділу підприємства запитання – чи може комунальне підприємство «Укрвтормет» погасити свій борг перед ПАТ «Барвінок» шляхом передачі йому у власність зазначеного цеху?

Яку відповідь має дати фахівець?

2. До майна Харківського державного вищого навчального закладу входить незавершене будівництво спортивного комплексу по вул. Блюхера. Будівельна компанія ПАТ «Харківбуд-1» запропонувала керівництву вищого навчального закладу укласти договір міни (бартеру). Умовами такого договору є обмін незавершеного будівництва на певну кількість квартир для професорсько-викладацького складу навчального закладу в будинку, який будівельна компанія збудує за свої кошти на протязі трьох років з моменту укладення договору міни. Ректор навчального закладу звернувся до відповідного фахівця із запитанням, чи відповідає вимогам законодавства такий договір.

Яку відповідь має дати фахівець?

3. 15 лютого 2013 року Міністерство промислової політики України прийняло рішення про виділення з підвідомчого йому казенного підприємства «Укрспецтранс» іншого підприємства. Казенне підприємство «Укрспецтранс» включено до списку підприємств, які не підлягають приватизації.

Чи відповідає законодавству таке рішення? Обґрунтуйте Вашу відповідь?

4. ТОВ «Мрія» розміщувалося та здійснювало свою діяльність в орендованому будинку, що належало до комунальної власності територіальної громади міста Полтави. 3 листопада 2013 року збори учасників ТОВ «Мрія» прийняли рішення про приватизацію цього будинку та внесення у зв'язку з цим учасниками товариства додаткових внесків. З усіх учасників товариства тільки учасник Молодик В. П., доля якого в статутному капіталі товариства складала 10%, вніс додатковий внесок у розмірі 200 000 грн. Інші учасники додаткові внески не внесли.

Після отримання від Молодик В. П. додаткового внеску товариство «Мрія» уклало з Управлінням комунального майна та приватизації договір купівлі – продажу будинку, розрахувалося за нього та зарахувало цей об'єкт нерухомості на баланс ТОВ «Мрія».

В липні 2014 року Молодик В. П. звернувся до товариства з вимогою перерозподілити частки учасників, стверджуючи, що він зробив внесок до статутного капіталу Товариства і тому його частка тепер складає 95%. Товариство не погодилося з Молодик В. П., обгрунтовуючи свою позицію тим, що його гроші були не внеском до статутного капіталу, а були позичені у нього товариством. Молодик В. П. звернувся до суду.

Яке рішення має прийняти суд?

5. Унітарне підприємство на протязі останніх шести років за свої кошти будувало базу відпочинку для своїх працівників в Старому Осколі, але у зв'язку зі скрутним фінансовим становищем вирішило продати об'єкт незавершеного будівництва, а отримані кошти направити на погашення заборгованості перед кредиторами, в тому числі і перед працівниками. Фахівці підприємства повідомили своє профільне міністерство про наявність такого об'єкту і його було включено в перелік об'єктів, що підлягають приватизації.

Чи буде виконано завдання керівництва підприємства внаслідок таких дій фахівців?

6. Комерційне комунальне підприємство «Берізка» має будинок, який використовується підприємством в його виробничій діяльності. Уповноважений орган місцевого самоврядування, до сфери управління якого входить комунальне підприємство, вилучило з майна підприємства цей будинок та передало його приватизацію.

Чи правомірні дії органу управління? Чи змінилася б відповідь, якщо б мова йшла про некомерційне комунальне підприємство?

7. 18 лютого 2013 року ТОВ «Сузір'я» уклало з територіальною громадою м. Харкова договір оренди приміщення для організації спортивного залу. Приміщення було відремонтовано орендарем, закуплено нове спортивне обладнання. Коли в липні 2014 року обладнання привезли для розвантаження в спортивний зал, з'ясувалося, що воно вже орендується іншим орендарем. За поясненнями засновники ТОВ звернулися до орендодавця – Управління комунального майна, де отримали відповідь, що в квітні 2014 р. від товариства

надійшов лист про відмову від договору оренди, підписаний директором ТОВ. На підставі цього листа Орендодавець розірвав договір оренди з ТОВ «Сузір'я» та передав приміщення іншому орендареві.

Чи правомірні дії Орендодавця? Які дії ви б порекомендували засновникам ТОВ для захисту свої інтересів?

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 11 (28.03.2003). – ст. 462.
2. Про приватизацію державного майна : Закон України від 04.03.1992 // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 24 (16.06.92). – ст. 348.
3. Про особливості приватизації незавершеного будівництва : Закон України від 14.09.2000 // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 45 (10.11.2000). – ст. 375.
4. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 49 (03.12.91). – ст.682.
- 5 Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації : Закон України від 07.07.99р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – №37. – ст.332.
6. Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні : Закон України від 12.07.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – №47. – Ст.251.
7. Положення «Про Міністерство освіти і науки» затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 19 грудня 2006 р. № 1757 // Офіц. Вісн. України – 2006р. – № 51. –ст.3410.

Рекомендована література:

1. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності : навч. пос. / В. В. Луць. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 560 с.
2. Беяневич О. А. Господарський договір та способи його укладення: навч. пос. / О. А. Беяневич. – К. : Наук. думка, 2002. – 277 с.
3. Беяневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) : монографія / О. А. Беяневич. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.
4. Мілаш В. С. Захисні застереження в зовнішньоекономічному договорі / В. С. Мілаш. – Полтава : АСМІ, 2004. – 179 с.
5. Мілаш В. С. Підприємницькі комерційні договори в господарській діяльності / В. С. Мілаш. – Полтава: АСМІ, 2005. – 450 с.
6. Мілаш В. С. Комерційний договір у контексті сучасних ринкових умов : монографія / В. С. Мілаш. – Харків : Видавець ФО-П Вапнярчук Н. М., 2007. – 440 с.
7. Бервено С. М. Проблеми договірного права України : монографія / С. М. Бервено. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 392 с.
8. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К. : Атака, 2004. – 624 с.

9. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. ч. 1. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

10. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова–. Х. : Право, 2012. – 696 с.

11. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.

7. Господарські зобов'язання та договори. Правове регулювання господарсько-договірних відносин

План

1. Господарські зобов'язання: поняття, загальна характеристика, окремі види. Підстави виникнення господарських зобов'язань.

2. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.

3. Поняття та види господарських договорів. Істотні умови договорів.

4. Правові особливості публічного, попереднього договорів та договору приєднання. Відмежування попереднього договору від меморандуму про взаєморозуміння та протоколу про наміри.

5. Загальний порядок укладення господарських договорів. Стадії укладання. Особливості укладання договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах, за державним замовленням. Укладання господарських договорів за рішенням суду.

6. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.

7. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним. Нікчемні договори.

Завдання

1. ФОП Котов придбав у магазині холодильник «Ардо». Через сім місяців його проводка загорілася і холодильник згорів, чим ФОП Котову були заподіяні збитки в розмірі 5200 грн. (вогнем була пошкоджена частина торговельної вітрини, біля якої стояв холодильник). ФОП Котов звернувся до заводу-виробника з вимогою відшкодувати йому понесені збитки. Завод відмовився задовольнити вимоги Котова, посилаючись на те, що не перебуває з останнім у договірних відносинах, а тому не повинен відшкодувати Котову понесені збитки.

Яке зобов'язання виникло між сторонами та з яких підстав? Хто повинен відповідати за завдану шкоду? Як буде вирішено справу?

2. ВАТ «Будмонтаж» (підрядник), відповідно до умов договору будівельного підряду зобов'язалось побудувати офіс для АТ «Ланос» (замовник) із матеріалів останнього. Оскільки замовник своєчасно не передав підряднику проектно-кошторисну документацію та не надав будівельний

майданчик (фронт робіт) будівельні роботи розпочалися на два тижні пізніше. В подальшому замовник не зміг надати підряднику необхідні матеріали і звернувся до нього з проханням завершити роботи з матеріалів будівельної фірми, на що отримав згоду. Через п'ять місяців після початку робіт вони були припинені органами Держбуднагляду в зв'язку з тим, що на будівництві працюють робітники, які не перебувають у трудових або підрядних відносинах з підрядником, а роботи виконуються з грубим порушенням будівельних норм та правил.

Отримавши таку інформацію, директор АТ «Ланос» прийняло рішення про розірвання договору з ВАТ «Будмонтаж», уклав договір на завершення будівельних робіт з іншим підрядником, зажадавши від ВАТ «Будмонтаж» відшкодування збитків, оскільки вартість робіт за новим договором була значно вищою, ніж за попереднім. Керівництво ВАТ «Будмонтаж» з цим не погодилось і звернулося до АТ «Ланос» з вимогою оплати виконаних робіт, повернення вартості матеріалів і сум страхових внесків, які він перерахував страховій фірмі «Саламандра», застрахувавши об'єкт будівництва.

Як повинна бути вирішена справа? Які наслідки можуть виникнути для сторін?

3. 18 травня 2013 року ТОВ «Крісло» та АТ «Марченко і К°» уклали договір про розробку заходів щодо реалізації проекту по створенню медичного комплексу «Радість». Договором було обумовлено, що сторони зобов'язуються сприяти втіленню в життя цього проекту, для чого кожна з них взяла на себе обов'язки по збиранню необхідної інформації, визначенню своїх фінансових можливостей, розробці проектів документів. В договорі також було закріплено, що повноважні представники сторін повинні зустрітися не пізніше 5 серпня 2013 року для прийняття остаточного рішення про можливість сторін щодо реалізації зазначеного проекту. В договорі містився пункт наступного змісту: «договір вважається попереднім та не накладає на його учасників ніяких юридичних обов'язків».

Чи відповідає цей договір вимогам, що пред'являються до попередніх договорів?

4. У липні 2014 року ФОП Карпенко та ПП Стеблов уклали попередній договір купівлі-продажу перукарні у простій письмовій формі. В договорі було встановлено, що основний договір купівлі-продажу перукарні буде підписаний сторонами до 2 листопада поточного року, а також була зазначена ціна цієї нерухомості.

Наприкінці жовтня ПП Стеблов звернувся до власника перукарні ФОП Карпенка з вимогою про укладення основного договору відповідно до попереднього договору. Останній йому відмовив, оскільки вважав, що основний договір повинен бути укладений 2 листопада. В обумовлений строк ФОП Карпенко відмовився продавати перукарню підприємцю Стеблову на зазначених умовах, оскільки ціни на ринку нерухомості значно підвищилися і він отримав більш вигіднішу пропозицію.

ПП Стеблов звернувся до господарського суду з вимогою про визнання договору купівлі-продажу перукарні укладеним на умовах попереднього договору, а також про стягнення збитків, заподіяних простроченням.

Як буде вирішено справу? Які наслідки можуть виникнути для сторін?

5. Під час укладення договору морського перевезення вантажу з пароплаванням «Дніпродон» приватне підприємство «Південь» (відправник та одержувач вантажу в одній особі) запропонувало включити до тексту договору умову про розмір відповідальності перевізника за втрату, нестачу і пошкодження вантажу у межах його дійсної вартості та умову щодо стягнення з відправника додаткової плати за оголошену цінність вантажу. Пароплавання, погодившись перевезти вантаж, заявило, що включення першої умови до договору недоцільно, оскільки вона повторює п.1ч.1 ст.179 Кодексу торговельного мореплавання України, а включення 2-ї умови пароплаванню не вигідно з фінансової точки зору. Адвокат ПП «Південь» наполягав на тому щоб умова про відповідальність була включена до тексту договору, оскільки, на його думку, будь-яка умова, на якій наполягає хоча б одна із сторін є істотною, а тому повинна бути включена до тексту договору.

Чи можна вважати договір укладеним?

6. 12 січня 2014 року АТ «Гівік» уклало з ВАТ «Білуга» договір поставки токсичних речовин для виробництва миючих сумішей. Через місяць контрольний пакет акцій ВАТ «Білуга» був проданий новому власнику, який у встановленому порядку прийняв рішення про репрофілювання та закриття виробництва сумішей. Одночасно ВАТ «Білуга» запропонувало АТ «Гівік» розірвати договір поставки у зв'язку з істотними змінами обставин (закриття виробництва сумішей). Постачальник не погодився з аргументами покупця і вимагав виконання договору або компенсації збитків. ВАТ «Білуга» звернулося до суду з вимогою про розірвання договору поставки у зв'язку з істотними змінами обставин.

Як буде вирішено справу? Які умови та порядок розірвання договору у зв'язку з істотними змінами обставин?

7. У лютому 2015 року Державна податкова інспекція звернулася до господарського суду Харківської області з позовом про визнання недійсним договору підяду на проведення дослідно-конструкторських робіт з розробленням та виготовленням проектно- конструкторської документації, укладеного між ТОВ «Берега» та ВАТ «Спектр» у січні 2015 р., як такого, що суперечить інтересам держави і суспільства. В обґрунтування своїх вимог позивач посилається на те, що спірний правочин укладено до моменту державної реєстрації та внесення до державного реєстру ТОВ «Берега». Під час судового розгляду було з'ясовано, що зобов'язання за спірним договором фактично були виконані ТОВ «Берега» та вже після його державної реєстрації, (проектно-конструкторську документацію передано замовникові на підставі

відповідного акта приймання-передачі і вартість відповідних робіт у сумі 210000 грн. замовником оплачено).

Як буде вирішено справу? Які наслідки можуть виникнути для сторін?

8. У жовтні 2014 р. ТОВ «Грант» звернулося до господарського суду з позовом до ТОВ «Харківська зернова компанія» про визнання недійсним договору купівлі-продажу пшениці, обґрунтовуючи свої вимоги тим, що спірний договір був підписаний від імені відповідача особою, яка не мала на це повноважень.

Під час розгляду справи господарським судом було встановлено, що між ТОВ «Грант» та ТОВ «Харківська зернова компанія» 1 вересня 2014 р. укладений договір за яким ТОВ «Харківська зернова компанія» було зобов'язано продати пшеницю 5–6 класу, а ТОВ «Грант» прийняти і оплатити зазначений товар в асортименті, кількості та по ціні згідно з накладними. Належне виконання договору підтверджено матеріалами справи (видатковими накладними, актами приймання-передавання тощо). Оплату здійснено покупцем на загальну суму 165000 грн., що підтверджено квитанціями до прибуткових касових ордерів. Проте позивач наполягає на визнанні договору недійсним та поверненні кожною із сторін другій усього одержаного за договором, з тих підстав, що договір від імені відповідача був підписаний Меншиковим О.М., який не працював на підприємстві.

Рішенням господарського суду у задоволенні позову відмовлено. Чи є правомірним таке рішення? Чи є підстави для апеляційного оскарження рішення? Чи дотримана у даному випадку письмова форма договору? Які наслідки недотримання письмової форми договору? Чи можуть бути застосовані у даному випадку положення ЦК та ГК про наслідки подальшого схвалення дій представника при перевищенні наданих йому повноважень?

Нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18 – 22. – Ст. 144.
3. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14.09.99 р // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 44. – Ст. 391.
4. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.97 г. (в ред. від 11.12.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 231.
5. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 10 .04.92 г. (в ред. від 14.03.95 р.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 15. – Ст. 99.

Рекомендована література:

1. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.

2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.] ; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.

3. Пушай В. І. Уступка вимоги і переведення боргу в цивільних правовідносинах (на матеріалах судової практики) : монографія / В. І. Пушай. – Харків : Екограф, 2010. – 180 с.

4. Луць В. В. Контракти у підприємницькій діяльності : навч. пос. / В. В. Луць. – К. : Юрінком Інтер, 1999. – 560 с.

5. Беяневич О. А. Господарський договір та способи його укладення: навч. пос. / О. А. Беяневич. – К. : Наук. думка, 2002. – 277 с.

6. Беяневич О. А. Господарське договірне право України (теоретичні аспекти) : монографія / О. А. Беяневич. – К. : Юрінком Інтер, 2006. – 592 с.

7. Мілаш В. С. Підприємницькі комерційні договори в господарській діяльності / В. С. Мілаш. – Полтава: АСМІ, 2005. – 450 с.

8. Мілаш В. С. Комерційний договір у контексті сучасних ринкових умов : монографія / В. С. Мілаш. – Харків : Видавець ФО-П Вапнярчук Н. М., 2007. – 440 с.

9. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. ч. 1. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

8. Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання.

Захист прав суб'єктів господарювання

План

1. Поняття та принципи відповідальності в господарському праві. Правове регулювання відповідальності.

2. Функції господарсько-правової відповідальності, її підстави межі та принципи.

3. Види та форми господарсько-правової відповідальності.

4. Поняття та види санкцій. Оперативно-господарські санкції та порядок їх застосування. Штрафні санкції за порушення господарських зобов'язань. Види адміністративно-господарських, майнових та господарсько-організаційних санкцій.

5. Відшкодування шкоди, завданої невиконанням (неналежним виконанням) господарського договору. Неустойка у співвідношенні із збитками. Кумулятивна, залікова, виключна, альтернативна.

6. Ознаки, механізм, форми та способи захисту прав суб'єктів господарювання.

Завдання

1. ТОВ «Атіка» змінило своє місцезнаходження без повідомлення органу, який проводить державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб підприємців і ДПІ.

Яка відповідальність передбачена діючим законодавством за порушення порядку державної реєстрації змін до установчих документів, зміни місця знаходження суб'єктів господарської діяльності?

Які наслідки відсутності суб'єкта господарювання за місцем знаходження, вказаного в Державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб підприємців?

Які державні органи можуть застосовувати стягнення до суб'єктів господарської діяльності за порушення загального порядку реєстрації суб'єктів господарської діяльності?

2. ПП «Найка», у відповідності до укладеного договору поставки, здійснило відвантаження на адресу ТОВ «Дута» продукції виробничо-технічного призначення на суму 345 тис. грн., при цьому, частина продукції на суму 86 тис. грн. виявилась некомплектною, в частині продукції на суму 24 тис. грн. були виробничі дефекти, крім цього в порушення умов договору поставки було здійснено недопоставку продукції на суму 177 тис. грн.

Якими нормативними актами передбачені вимоги до встановленого порядку прийому продукції виробничо-технічного призначення по кількості і якості?

Яка відповідальність передбачена діючим законодавством за порушення договору поставки в частині: несвоєчасної та неякісної поставки, недопоставки продукції?

Чи має право господарський суд зменшити розмір неустойки передбаченої умовами договору поставки чи звільнити відповідача від сплати неустойки?

3. ТОВ «Сокіл» на фасаді будівлі, в якій орендує приміщення під офіс, розташувало банер з назвою товариства, торговим знаком і основними видами діяльності. Розміщення даного банеру не було погоджено з органами виконавчої влади. Управління з захисту прав споживачів застосувало до ТОВ «Сокіл» фінансові санкції за порушення законодавства про рекламу.

Чи правомірні дії управління з захисту прав споживачів?

Чи порушило ТОВ «Сокіл» своїми діями діюче законодавство про рекламу?

Яка відповідальність передбачена для суб'єктів господарської діяльності за порушення законодавства про рекламу?

4. ВАТ «Перемога», в межах укладеного зовнішньоекономічного контракту, здійснило передплату в розмірі 950 тис. дол. США на адресу компанії «Юсі» (США). В порушення умов контракту компанія «Юсі» (США) не здійснило відвантаження оплачених нафтопродуктів.

По закінченні 183 календарних днів з моменту здійснення передоплати ДП застосувало до ВАТ «Перемога» фінансові санкції за несвоєчасне повернення валютної виручки, а також звернулося до Міністерства економіки і у справах Європейської інтеграції з клопотанням про застосування до ЗАТ

«Перемога» і компанії «Юсі» (США) індивідуального режиму ліцензування для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.

Чи правомірні дії ДПІ?

Яка відповідальність передбачена діючим законодавством України за порушення порядку ведення зовнішньоекономічної діяльності і законодавства по валютних операціях?

5. ТОВ «Данко» при проведенні своєї господарської діяльності по виробництву і реалізації швейної продукції, використовувало товарний знак ТОВ «Лада». Продукція, яка випускалась ТОВ «Данко» не відповідала стандартам якості товарів, які виробляються ТОВ «Лада». За неправомірне використання товарного знаку територіальним відділенням Антимонопольного комітету України до ТОВ «Данко» були застосовані фінансові санкції.

Що таке недобросовісна конкуренція та її форми?

Які державні органи мають право здійснювати контроль за дотриманням антимонопольного законодавства?

Якими нормативними актами передбачена відповідальність за порушення антимонопольного законодавства?

Який порядок розгляду справ встановлено за порушення антимонопольного законодавства?

6. Приватне підприємство «Бузуки» уклало 05 січня 2014 року з Управлінням комунального майна і приватизації Харківської міської ради договір оренди нежитлової одноповерхової будівлі загальною площею 301 кв. метр по вул. Новій у місті Харкові для відкриття кафе. З метою створення додаткової зали для VIP клієнтів ПП «Бузуки» здійснило надбудову другого поверху. Будівництво здійснювала будівельна фірма ТОВ «МОМ». При перевірці інспекцією державного архітектурно-будівельного контролю Харківської області був складений акт, в якому зазначені наступні порушення:

відсутність проектно-кошторисної документації;

відсутність дозволу на будівництво.

Управління комунального майна та приватизації повідомило, що не надавало дозволу на проведення будівельних робі, реконструкції та ремонту.

Які державні органи мають право здійснювати державний архітектурно-будівельний контроль, їх компетенція?

Якими нормативними актами передбачена відповідальність за порушення законодавства в сфері містобудування?

Яка відповідальність підприємств, їх об'єднань, установ та організацій за правопорушення у сфері містобудування?

Який порядок видачі дозволу на виконання робіт з нового будівництва, реконструкції, реставрації, капітального ремонту, впорядкування об'єктів містобудування, розширення та технічного переоснащення підприємств?

Які види господарських санкцій можуть бути застосовані до орендатора?

Які види господарських санкцій можуть бути застосовані до виконавця підрядних робіт?

Які види господарсько-правових санкцій можуть бути застосовані до орендатора?

7. ЗАТ «Колона» (Підрядник) за договором підряду з ТОВ «Дога» (Замовник) намолотило 70 тон борошна із зерна останнього. За умовами договору Підрядник зобов'язався зберігати борошно в тарних мішках на своєму складі на протязі 4х місяців, а Замовник зобов'язався, по мірі необхідності, на протязі вказаного терміну отримати борошно та здійснити його самовивіз. За виконані роботи Замовник зобов'язаний сплатити 18 тисяч гривень в 10 денний строк з моменту виконаних робіт, за зберігання борошна сторони визначили плату в розмірі, яка розраховувалася: 60 гривень на місяць за 1 метр квадратний площі займаної борошном на складі за умов дотримання встановлених правил штабелювання. Свої зобов'язання щодо оплати робіт за виконані роботи Замовник не виконав.

Внаслідок дорожньо-транспортної пригоди при взаємодії двох транспортних засобів, які належали Підряднику та Замовнику обидві вантажівки отримали значні ушкодження. За результатами висновку органів ДАІ винною особою в скоєні ДТП визнано водія ТОВ «Дога».

Голова правління ЗАТ «Колона» направив ТОВ «Дога» вимогу, в якій зазначив, що не видасть муку до тих пір, доки не буде погашена заборгованість за виконані роботи по помолу муки, заборгованість по зберіганню муки та витрати на ремонт вантажівки в розмірі 65 000 гривень відповідно до висновків спеціаліста товарознавця.

Визначить правову природу відносин, які виникли між сторонами, та охарактеризуйте їх.

Яка відповідальність передбачена законодавством за невиконання чи неналежне виконання господарсько-правових зобов'язань

Які способи забезпечення господарсько-правових зобов'язань ви обрали би до вказаних договірних відносин ?

Що таке оперативно-господарські санкції, їх ознаки Як співвідносяться оперативно-господарські санкції з категорією «самозахист цивільного права» , «спосіб забезпечення виконання зобов'язань»?

Дайте оцінку діям сторін договору та Голови правління ЗАТ «Колона»?

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV // Офіційний вісник України, 2003, N 11 (28.03.2003), ст. 462.

2. Господарський кодекс України: науково-практичний коментар [Текст] / за ред. В. М. Косака. – К.: Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. - 672 с.

3. Уголовный кодекс Украины. Официальное изд. // Вед. Верхов. Рады Укр. – 2001. – № 25–26 (441–528) (с послед. изм. и доп.).

4. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001р. № 2201–Ш// Офіційний вісник України, 2001, № 7 (02.03.2001), ст. 260.

5. Про регулювання товарообмінних (бартерних) операцій у галузі зовнішньоекономічної діяльності : Закон України від 23.12.98р. № 351-XIV // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 5–6. – ст. 44.

6. Про рекламу : Закон України від 03.07.96р. № 270/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 39. – ст. 181.

7. Про захист прав споживачів : Закон України від 12.05.91р. № 1023-XII // Відом. Верхов. Ради України – 1991. – № 30. – ст. 379.

8. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.96р. № 236/96-ВР // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 36. – ст.164.

Рекомендована література:

1. Малеин Н. С. Современные проблемы юридической ответственность / Н. С. Малеин // Государство и право. – 1994. – №6.

2. Липницький Д. Х. Основные направления унификации экономических санкцій / Д. Х. Липницький, А. Д. Болотова. – Донецк: ИЭПИ НАН Украины, 1998.

3. Чернодчук В. До питання щодо оперативно-господарських санкцій / В. Чернодчук, Т. Чернодчук // Підприємництво, господарство і право. – 2001. – №3.

4. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К. : Атака, 2004. – 624 с.

5. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. ч. 1. – Х. : Право, 2008. – 496 с.

9. Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом

План

1. Правове регулювання та загальні положення процедури банкрутства. Сутність про-дебіторської системи законодавства про конкурсний процес.

2. Поняття неплатоспроможності та банкрутства. Учасники справи про банкрутство. Сторони у справі та категорії кредиторів.

2. Розгляд справ про банкрутство в господарському суді. Порухення справи про банкрутство. Умови мораторію. Призначення та повноваження арбітражного керуючого.

4. Судові процедури банкрутства: розпорядження майном боржника, санація, ліквідація, мирова угода. Їх особливості та умови.

3. Правове регулювання і особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємницької діяльності.

4. Представництво та захист інтересів кредиторів в процедурі банкрутства.

Завдання

1. ДПІ у Київському районі м. Харкова через місяць після виникнення заборгованості на підставі наданої звітності звернулася до господарського суду з заявою про порушення справи про банкрутство ТОВ «Онікс» у зв'язку

з бюджетною заборгованістю в сумі 96 135 грн., в т.ч. пеня – 7 168 грн. та на підставі відсутності керівних органів боржника за місцезнаходженням ТОВ «Онікс».

Чи досить підстав, зазначених в заяві для порушення справи господарським судом?

Що є підставою порушення справи про банкрутство?

Надайте характеристику ініціюючого, забезпеченого, реєстрового кредиторів в процедурі банкрутства.

В чому полягає різниця між загальною і спеціальною процедурою банкрутства?

Якщо при порушенні справи про банкрутство ухвалою господарського суду введена процедура розпорядження майном боржника строком на 15 міс.

Які терміни процедури розпорядження майном боржника і підстави їх розділу?

Основна мета процедури розпорядження майном боржника?

Які наслідки введення процедури розпорядження майном боржника?

Хто може бути розпорядником майна боржника?

2. Розпорядником майна боржника складено реєстр кредиторів, у відповідності з яким кредитори, заяви яких про їх приєднання до процедури банкрутства надійшли в господарський суд через 1,5 міс. після публікації об'яви про порушення процедури банкрутства, не включені в реєстр, але відзначено, що можуть бути включені тільки одногосно на зборах кредиторів.

Який порядок виявлення кредиторів і складення реєстрів вимог кредиторів?

В чому полягають повноваження зборів кредиторів і за якими критеріями здійснюється вибір комітету кредиторів?

Чи законне рішення розпорядника майном боржника?

Якщо керуючим санацією протягом 6 міс. з дня введення процедури санації не надано в суд плану санації.

Які наслідки введення процедури санації?

Хто може бути призначений керуючим санацією і його повноваження?

Що таке «план санації» і яка процедура його затвердження?

Чи має право керуючий санацією здійснювати продаж майна боржника як цілісного майнового комплексу в процедурі санації?

3. Господарським судом в порядку, передбаченому ст.ст. 47–49 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника чи про визнання його банкрутом» введена ліквідаційна процедура у справі про визнання банкрутом суб'єкта підприємницької діяльності – громадянина Аріо А. К.

Чи має право господарський суд порушити справу про банкрутство у відношення фізичної особи-суб'єкта підприємницької діяльності?

У яких випадках відкривається ліквідаційна процедура і її етапи?

Які наслідки визнання боржника банкрутом?

Які повноваження ліквідатора у ліквідаційній процедурі?

Який порядок виявлення і оцінки ліквідаційної маси?

4. Після продажу майна банкрута ліквідатором задоволені вимоги ДПІ у відношенні до ПДВ – на суму 8 450 150,00 грн. і штрафні санкції на суму 348 тис. грн. – в третю чергу, а також вимоги банку на суму 2 350 000 грн., забезпечену заставою, у четверту чергу.

Чи правомірні дії ліквідатора в ліквідаційній процедурі?

Який порядок реалізації майна банкрута в ліквідаційній процедурі?

В якому порядку задовольняються вимоги кредиторів?

5. Між боржником, його засновниками і одним із кредиторів в процедурі банкрутства укладено мирову угоду на вигідних умовах для боржника стосовно часткового списання кредитором боргів боржника, а також про обмін частини боргів на майно та цінні папери боржника, без задоволення всіх вимог і припинення провадження у справі про банкрутство.

В чому полягає відмінність мирової угоди в процедурі банкрутства від цивільно-правової угоди?

Який порядок укладання і умови мирової угоди в процедурі банкрутства?

Яка процедура затвердження мирової угоди господарським судом в процедурі банкрутства?

Який порядок розірвання мирової угоди і визнання її недійсною в процедурі банкрутства?

Нормативно-правові акти:

1. Господарський процесуальний кодекс України // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 6. – Ст. 56.

2. Про відновлення платоспроможності боржника чи визнання його банкрутом : Закон України від 30.06.1999 г. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999р. – № 42–43. – Ст. 378.

3. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. // Офіційн. Вісник України . – 2001. – № 1–2. – ч. 1. – Ст. 1.

4. Про заставу : Закон України від 02.10.1992 г. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 47. – Ст. 643.

5. Про введення мораторію на примусову реалізацію майна : Закон України від 29.11.2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 52. – Ст. 2332.

6. Податковий кодекс від 2 грудня 2010 року, № 2755-VI // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – частина 1. – Ст. 3248.

7. Про затвердження порядку проведення досудової санації державних підприємств : Постанова КМУ № 515 від 17.03.2000 г. // Офіційн. Вісник України. – 2000р. – № 12. – Ст. 427.

8. Положення про Міністерство економіки України. Затв. постановою КМУ № 777 від 26.05.2007 р. // Офіційн. Вісник України . – 2007. – № 39. – Ст. 1563.

9. Положення про Державний департамент з питань банкрутства. Затв. постановою КМУ № 533 від 19.04.2006 р. // Офіційн. Вісник України. – 2006. – № 16. – Ст. 1190.

10. Ліцензійні умови провадження господарської діяльності арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів). Затв. нак. Держкомітету України з питань регуляторної політики та підприємництва і Міністерства економіки України № 72/49 від 04.05.2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 975.

11. Рекомендація Вищого Господарського Суду України «Про деякі питання практики застосування Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом»» від 04.06.2004 р. № 04-5/1193 // Вісник господарського судочинства. – 2004. – № 4.

Рекомендована література:

1. Господарське право України : підручник для студентів юридичних спеціальностей вищих закладів освіти / В. М. Гайворонський, В. П. Жушман, Н. В. Погорецька та ін.; за ред. В. М. Гайворонського та В. П. Жушмана. – Х. : 2005. – С. 260–280.

2. Поляков Б. М. Закон Украины «О восстановлении платежеспособности должника или признании его банкротом» : научно-практический комментарий / под общей редакцией Д. Н. Притыки. – К. : Концерн «Издательский Дом «In Юре». – 2003. – 272 с.

3. Джунь В. В. Інститут неспроможності: світовий досвід розвитку і особливості становлення в Україні : монографія / В. В. Джунь. – Видання друге, виправлене і доповнене. – К. : Юридическая практика, 2006. – 384 с.

4. Чернадчук В. Д. Правове регулювання неплатоспроможності банків : навчальний посібник / В. Д. Чернадчук. – Суми: ВТД «Університетська книга». – 2007. – 230 с.

5. Радзивілюк В. В. Судова процедура санації : навчальний посібник / В. В. Радзивілюк. – К. : Атіка, 2005. – 116 с.

6. Вінник О. М. Господарське право : курс лекцій / О. М. Вінник. – К. : Атака, 2004. – 624 с.

7. Мілаш В. С. Господарське право : курс лекцій / В. С. Мілаш. – у 2-х частинах. ч. 1. – Х.: Право, 2008. – 496 с.

10. Правові основи захисту економічної конкуренції та обмеження монополізму в господарській діяльності

План

1. Поняття економічної конкуренції, її різновиди та функції. Обмеження конкуренції та монополізму.

2. Недобросовісна конкуренція. Поняття та форми її вияву. Дискредитація та дискримінація підприємців. Неправомірне використання ділової репутації. Посягання на комерційну таємницю. Відповідальність за недобросовісну конкуренцію.

3. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, їх класифікація, групи. Типові вимоги до узгоджених дій суб'єктів господарювання.

4. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.

5. Поняття економічної та адміністративної монополії. Монопольне (домінуюче) становище на ринку та зловживання ним.

6. Природні монополії. Суб'єкти природних монополій та сфери їх діяльності. Суміжні ринки.

7. Економічна концентрація суб'єктів господарювання.

8. Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура та повноваження. Розгляд справ про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

Завдання

1. Приватні підприємства «Вітас», «Браун» та «Тора», здійснювали виробництво будівельних матеріалів. Власники цих підприємств вирішили створили шляхом реорганізації (злиття) зазначених підприємств новий суб'єкт господарювання БК «ВіБраТо», який продовжив займатися виробництвом будівельних матеріалів, та почав займати досить великий сегмент ринку даного товару. Новостворене підприємство почало здійснювати продаж виробленої продукції споживачам за умов сприйняття останніми додаткових зобов'язань, зокрема придбання поряд з необхідними їм товарами додаткових чи непотрібних, але на пільгових умовах.

Чи відбулося у даному випадку порушення законодавства про захист економічної конкуренції (надайте кваліфікацію зазначеним діям)?

Яку відповідальність буде нести правопорушник у випадку, коли порушення відбулося?

Які дії повинно вчинити регіональне відділення Антимонопольного комітету України ?

2. Шість підприємств – засновників, які є виробниками дитячого взуття вирішили створити нове підприємство шляхом злиття вищезазначених суб'єктів господарювання. Вартість активів та обсяг реалізації товарів трьох із зазначених підприємств за останній фінансовий рік складала суму еквівалентну 1,5 мільйона євро, а інших трьох – 3 мільйона євро у сукупності. Виконавчий комітет Харківської міської ради відмовив у державній реєстрації нового підприємства з тих підстав, що у вищезазначених засновників відсутній дозвіл з боку Антимонопольного комітету на концентрацію.

Чи правомірні дії органу державної реєстрації?

Чи відбувається у даному випадку концентрація господарюючих суб'єктів, та чи потрібен у даному випадку дозвіл на її здійснення ?

3. Фізична особа Лапіна заснувала приватне підприємство з виробництва спецвзуття. Її чоловік, який не є приватним підприємцем, неодноразово перешкоджав укладенню договорів між споживачами та іншими виробниками

спецвзуття, (конкурентами ФОП Лапіної). Він поширював між потенційними споживачами зазначеного товару відомості, які принижували ділову репутацію зазначених виробників.

Чи має місце у даному випадку недобросовісна конкуренція?

Надайте кваліфікацію зазначеним діям.

Визначте хто та яку повинен буде нести відповідальність у випадку, коли порушення відбулося ?

4. Приватні підприємства «Зоря» та «Літо», виробники спортивного одягу, займали найбільший сегмент даного товарного ринку у відповідному регіоні (разом їх сукупна частка складала 46 %) домовилися про розподіл ринків збуту. Вони на певний період часу встановили ціни набагато нижче від цін, які склалися на даному товарному ринку у цьому регіоні, внаслідок чого було витіснено їх конкурентів – малих підприємств та ФОП.

Чи є дії зазначених приватних підприємств «Зоря» та «Літо» порушенням законодавства про захист економічної конкуренції?

У випадку, коли порушення відбулося, яку назву воно має та який орган повинен винести рішення щодо цього?

Який загальний порядок розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, та якими нормативними актами він регулюється?

5. Акціонерне товариство «Сумиобленерго» здійснює постачання електричної енергії на підставі відповідної ліцензії.

Чи може такий суб'єкт господарювання за власним бажанням припинити свою діяльність чи зменшити обсяги реалізації електричної енергії, та з чим це пов'язано?

Що являє собою природна монополія та суміжний ринок?

Що утворює нормативно-правове підґрунтя функціонування «Енергоринку»?

6. ВАТ «Харківський електромеханічний завод» звернулося до господарського суду Харківської області з позовом про визнання недійсним рішення Харківського регіонального відділення антимонопольного комітету України про визнання його підприємством-монополістом та про занесення ВАТ «Харківський електромеханічний завод» в державний реєстр підприємств-монополістів. В своєму позові позивач послався на те, що його доля на товарному ринку електромагнітних роторів великого діаметру складає 35 %. Антимонопольний орган мотивував своє рішення тим, що в Харківській області це єдиний завод по виробництву зазначеної продукції, тому він диктує споживачам неприйнятні умови при укладанні договорів, щодо постачання такої продукції.

Яке рішення повинен винести господарський суд?

Чи існує державний реєстр підприємств-монополістів та які правові наслідки внесення в зазначений реєстр суб'єкта господарювання?

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. – № 436–IV // Офіційн. Вісник України. – 2003. – №11. – Ст. 462.
2. Про захист економічної конкуренції : Закон України від 11.01.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 12. – Ст. 64.
3. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 36. – Ст. 164.
4. Про Антимонопольний комітет України : Закон України від 26.11.1993 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 50. – Ст. 472.
5. Про природні монополії : Закон України від 20.04. 2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 30. – Ст. 238.
6. Про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну : Закон України від 22.12.1998 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 11. – Ст. 78.
7. Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 9–10. – Ст. 65.
8. Про захист національного товаровиробника від субсидованого імпорту : Закон України від 22.12.1998 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 12–13. – Ст. 80.
9. Про рекламу : Закон України від 22.12.1998 р. (у ред. Закону України від 11.07.2003 р.) // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 8. – Ст. 62.

Рекомендована література:

1. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.
2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-тє вид., переробл. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.
3. Хозяйственное право : учебник / под ред. В. К. Мамутова. – К. : Юринком Интер, 2002. – 912 с.
4. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербина. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 480 с.
5. Медведев А. Особливості становлення та розвитку законодавства про захист економічної конкуренції / А. Медведев // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 2. – С. 11–14.
6. Саніахметова Н. Зловживання монополюним (домінуючим) становищем суб'єкта господарювання на ринку: поняття та види / Н. Саніахметова, С. Мельник // Підприємництво, господарство і право. – 2003. – № 1. – С. 3–5.

11. Спеціальні режими господарювання (для самостійного вивчення)

План

1. Спеціальні (вільні) економічні зони. Суб'єкти вільної економічної зони (ВЕЗ)
2. Зміст спеціальних режимів вільної економічної зони (ВЕЗ). Договір на реалізацію інвестиційного проекту. Адміністрація вільної економічної зони (ВЕЗ) та її компетенція.
3. Території з пріоритетним розвитком. Особливості правового режиму господарської діяльності.

Нормативно-правові акти та література:

- 1 Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13.10.92 р. // Відом. Верхов Ради України. – 1992. – № 50 від 15.12.92р.
2. Бринцев О. Вільні економічні зони: Pro et contra / О. Бринцев, М. Міщенко // Вісн. Акад. правових наук України. – 2006. – № 4. – С. 137–145.
3. Буткевич О. В. Ліквідація пільгового режиму господарювання вільних економічних зон України / О. В. Буткевич // Вісн. господар. судочинства. – 2005. – № 4. – С. 159–164.
4. Андреев В. К. Правовое регулирование создания и деятельности особых экономических зон / В. К. Андреев // Государство и право. – 2006. – № 7. – С. 43–47.

12. Правове регулювання господарсько-торговельної діяльності

План

1. Торговельна діяльність як різновид господарської діяльності. Види торгівлі, торговельних об'єктів та форми господарсько-торговельної діяльності.
2. Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів.
3. Порядок заняття торговельною діяльністю та правила торговельного обслуговування населення.
4. Порядок обліку торговельних операцій. Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та товарно-касових книг.
5. Правове регулювання торгівлі спиртом, алкогольними напоями, тютюновими виробами, лікарськими засобами. Особливості торгівлі на ринках.

Завдання

1. Фізична особа Дотов, який є студентом одного з ВНЗ міста у вільний від навчання час здійснює поїздки до Туреччини та скуповує товари народного споживання. Придбані товари переправляються в Україну вантажним контейнером з подальшим продажем їх Дотовим на ринку.

Чи правомірна діяльність Дотова?

До якого виду торгівлі відноситься діяльність Дотова?

Які особливості здійснення торгівлі на ринках?

2. У березні 2015 року працівники відділу по боротьбі з економічною злочинністю здійснили перевірку складу-магазину будівельних матеріалів приватного підприємства «Агат». В обґрунтування своїх дій працівники міліції послалися на Закон України «Про міліцію», скаргу певного споживача та пред'явили посвідчення особи.

У ході перевірки оперативні працівники перевірили:

Свідоцтво про реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності;

Свідоцтво про реєстрацію платника податків;

Провели інвентаризацію каси;

Провели інвентаризацію товарних залишків;

Перевірили наявність сертифікатів відповідності на суміші, розфасовані в мішках.

Перевіркою встановлено, що на місці торгівлі відсутні копії сертифікатів на суміші марки СФ–25. На мішках з сумішами марки СВ–50 відсутня інструкція по їх застосуванню. На мішках з сумішами марки СЗ–100 відсутня вказівка на строк виготовлення та строк придатності.

По результатам перевірки, працівниками міліції складений протокол перевірки та протокол вилучення:

копій сертифікатів;

по одному екземпляру мішків в яких були упаковані зазначені товари.

Матеріали перевірки (протоколи, упаковка) направлені в Харківське обласне управління у справах захисту прав споживачів та Київську районну податкову інспекцію.

12 квітня працівниками Харківського обласного управління у справах захисту прав споживачів проведена перевірка діяльності приватного підприємства «Агат».

3 травня 2015 року начальником Харківського обласного управління у справах захисту прав споживачів винесена Постанова про накладення оперативно-господарських санкцій, передбачених Законом України «Про захист прав споживачів»: штрафу в розмірі 17000 гривень.

14 травня 2015 року інспектором районної податкової інспекції проведена перевірка дотримання податкового законодавства приватним підприємством «Агат».

За результатами перевірки встановлено, що в торговому приміщенні підприємства «Агат» відсутні на видному місці:

копія патенту;

книга скарг і пропозицій;

копія дозволу на відкриття об'єкту торгівлі.

За результатами перевірки складений Акт перевірки і переданий на підписання приватному підприємцю.

До якого виду торгівлі відноситься діяльність приватного підприємства «Агат»? Який порядок відкриття об'єктів торгівлі? Які вимоги ставляться до торговельного залу об'єкта торгівлі? Які вимоги встановлені чинним законодавством для роздрібною торгівлі будівельними матеріалами і їх якості?

Який порядок обліку торгівельних операцій?

Назвіть державні органи, які мають право здійснювати перевірки суб'єктів торгівельної діяльності та проаналізуйте їх компетенцію?

3. Державна податкова адміністрація пред'явила позов до приватного підприємця Турова з вимогою про стягнення штрафу за здійснення торгівлі без реєстратора розрахункових операцій. В позові зазначено, що Туров продав без розрахункового чеку покупцеві банку ікри та 2 пачки печіва. Контрольну закупку проводив співробітник податкової адміністрації. Про цей факт в присутності Турова та свідків співробітник податкової адміністрації склав акт. Добровільно Туров відмовився сплатити штраф, посилаючись на те, що подія була спровокована робітником податкової адміністрації та що це є єдиним випадком незастосування ним РРО.

Суд відмовив податковій адміністрації в розгляді позовної заяви, посилаючись на те, що в суді може бути розглянута скарга самого Турова., якщо він оскаржить дії податкової адміністрації.

Як вирішити справу? Яка відповідальність передбачена за порушення законодавства про застосування реєстраторів розрахункових операцій?

4. Фізична особа – підприємець відкрив салон побутових послуг та розпочав свою діяльність. Через тиждень районна податкова адміністрація здійснила перевірку цього господарюючого суб'єкта, де виявилось, що всі операції по наданню послуг здійснювались робітниками з використанням розрахункових книжок. Інспектор податкової адміністрації склав акт перевірки, де зазначалося про застосування фінансових санкцій, в даному випадку – за непроведення розрахункових операцій через електронний касовий апарат.

Чи правомірні дії податківців? За які види правопорушень застосовуються фінансові санкції згідно із законодавством?

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – №18–22. – ст.144.

2. Про стандартизацію : Закон України від 17.05.2001 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 31. – ст. 145.

3. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17 .05. 2001 р // Відом. Верхов. Ради України – 2002. – № 32. – ст. 169.

4. Про захист прав споживачів : Закон України від 1.12.2005 р. // Відом. Верхов. Ради України – 1991. – № 30. – ст.379., Закон України від 1.06.2000р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 36. – ст.299.

6. Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг : Закон України від 1.06.2000р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 38. – ст.315.

7. Про патентування деяких видів підприємницької діяльності: Закон України від 23.03.96р. // Відом. Верхов. Ради України – 1996, – № 20, – ст.82.

8. Про державне регулювання виробництва та обороту спирту етилового, коньячного та плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів : Закон України від 19.12.1995 р. (із змінами та доповненнями) // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 46. – ст.345.

9. Порядок провадження торговельної діяльності та правила торговельного обслуговування населення, затверджено Постановою Кабінету Міністрів України від 15.06.2006р. – №833 // Офіційн. Вісник. – 2006. – №25. – ст.1818.

Рекомендована література:

1. Зеркалов Д. В. Торговельне право України : довідник / Д. В. Зеркалов. – К. : Дакор, 2007. – 336 с.

2. Попов А. А. Торговое право : учебное пособие / А. А. Попов. – 3-е изд. доп. и перераб. – Х. : Изд. Группа «РА-каравелла». – 2003 р.

3. Сокур Ю. Становлення торговельного права в Україні (історико-правовий аспект) / Ю. Сокур // Підприємництво, господарство і право. – 2004. – № 5. – С. 53–56.

4. Шершеневич Г. Ф. Курс торгового права. Т.2. Товар. Торговые сделки / Г. Ф. Шершеневич. – М. : Статут, 2003. – 544 с.

13. Господарсько-торговельна діяльність в галузі матеріально-технічного забезпечення

План

1. Матеріально-технічне постачання та збут. Договори поставки, контрактації сільськогосподарської продукції та енергопостачання. Поняття, предмет та сторони.

2. Поставка товарів по кількості, комплектності, асортименту та якості. Правові наслідки порушення договору. Відповідальність сторін.

3. Особливості правовідносин з оренди та лізингу. Поняття види, предмет та сторони.

6. Правове регулювання міни (бартеру), пожертви, зберігання на товарному складі. Поняття види, предмет та сторони. Складські свідоцтва.

5. Особливості біржової торгівлі. Біржові операції та угоди, їх види та класифікація. Порядок та умови укладання.

Завдання

1. 29 вересня 2014 року ТОВ «Трансгаз» уклало договір з АТ «Фелікс» про поставку 20 тон зрідженого газу: 10 тон марки Пропан і 10 тон марки Бутан. Договором передбачалась доставка газу на АЗС АТ «Фелікс» та попередня оплата 50% вартості газу.

24 грудня 2014 року АТ «Нафтогаз» доставило 20 тон газу марки Пропан на АЗС. Голова правління АТ «Фелікс» звернувся за консультацією до адвоката з таких питань:

а) чи може він відмовитись від прийняття газу у зв'язку з тим, що на даний час на АЗС тривають ремонтні роботи;

б) чи зможе він, прийнявши 20 тон газу марки Пропан вимагати від ТОВ «Трансгаз» поставки 10 тон газу марки Бутан.

Дайте відповіді на питання голови правління АТ «Фелікс».

2. Між ТОВ «Арія» та СПД ФО Шепіловим укладено договір міни, відповідно до умов якого товариство зобов'язалося передати підприємцю вантажний автомобіль «УАЗ» в обмін на двокімнатну квартиру, що належала Шепілову. Однак натомість російської вантажівки Шепілову було запропоновано автомобіль «БелАЗ». Враховуючи те, що ціна автомобіля «БелАЗ» значно нижче ціни квартири, Шепілов погодився прийняти її при умові, що ТОВ «Арія» здійснить доплату у розмірі 3400 грн. Відповідна домовленість була оформлена додатковою угодою до первісного договору.

Через деякий час ТОВ «Арія» відмовилось від сплати 3400 грн. та стало вимагати від ФОП Шепілова повернення «БелАЗу» посилаючись на те, що договір поставки, який було укладено між сторонами не передбачав такої істотної умови як строк виконання і тому, не може вважатися укладеним.

Шепілов же вважає, що сторони уклали первісно договір міни і строк не являється істотною умовою цього договору. Сама ж по собі умова про доплату не перетворює договір міни на купівлю-продаж або поставку. Спир було передано до господарського суду.

Яке рішення із зазначеного спору буде правомірним?

3. Відповідно до умов договору оренди, укладеного ТОВ «Запорізьке річкове пароплавство» з ТОВ «Кондиція» останнє зобов'язалося наступного дня після укладення договору передати ТОВ «Запорізьке річкове пароплавство» у користування на строк 6 місяців за плату в розмірі 30 000 грн. на місяць кондиціонер промисловий потужністю не менше 3000 м³ повітря на годину виробництва Кореї або Європейської країни, що був у користуванні не більше одного року. За несвоєчасне передання предмету оренди договором була встановлена неустойка з ТОВ «Кондиція» у розмірі 15 000 грн. Однак, означений кондиціонер ТОВ «Кондиція» не передало і ТОВ «Запорізьке річкове пароплавство» звернулося до суду з вимогою про витребування від ТОВ «Кондиція» кондиціонера, відшкодування збитків за прострочення та стягнення обумовленої договором неустойки.

Вирішіть спір.

4. Відповідно до умов договору, укладеного між СПД ФО Тоцьким та СПД ФО Радюком останній передав Тоцькому свій вантажний автомобіль в оренду строком на 1 рік за умови сплати щомісячно 1500 грн. Договором було передбачено, що орендодавець дає заздалегідь згоду на поліпшення орендарем автомобіля. Наступного дня після укладення договору Тоцький прийняв на роботу Радюка водієм того ж вантажного автомобіля з заробітною платою 1000 грн. на місяць. За місяць до закінчення строку договору Радюк, не попередивши

Тоцького, продав зазначений автомобіль Кукіну та звільнився з посади водія за власним бажанням. Через рік Радюк подав позов до Тоцького про стягнення заборгованості за користування автомобілем та пені, бо не отримав орендної плати взагалі. Тоцький заперечував проти позову, вказавши, що 1) на протязі 11 місяців він регулярно виплачував Радюку 1000 грн. орендної плати, яку той отримував у формі зарплатні. На доказ цього ним були надані суду відомості по виплаті заробітної платні; 2) ним були зроблені витрати на ремонт автомобіля в сумі 5000 грн., а оскільки договором було передбачено, що орендодавець дає згоду на поліпшення орендарем автомобіля, на підставі ч. 3, ст. 778 ЦК України, ці кошти зараховуються в рахунок орендної плати; 3) ним було витрачено 500 грн. на укладання зі страховиком договору страхування цивільної відповідальності володільців транспортних засобів, які теж мають бути зараховані за рахунок орендної плати; 4) орендну плату за останній місяць дії договору оренди він повністю сплатив Кукіну.

Отже, на думку Тоцького заборгованості в нього немає. До тогож, Тоцький подав зустрічний позов про визнання договору купівлі-продажу з Кукіним недійсним, бо він порушує переважне право орендаря на придбання автомобіля.

Вирішіть справу.

5. 25 грудня 2014 року Державне підприємство “Будівельний комбінат № 3” уклало з АТ «БУМ» договір оренди окремо розташованої споруди загальною площею 100 м² на 2 роки. В договорі сторони передбачили наступні умови: 1) строк оренди, 2) розмір орендної плати, 3) цільове призначення споруди, 4) пеню за прострочення оплати орендних платежів, 5) обов’язок орендаря провести капітальний ремонт споруди не пізніше одного року після укладення договору, 6) набуття права власності АТ «БУМ» на споруду після спливу строку договору за умови належної сплати орендних платежів. Оскільки орендар вчасно не розпочав капітальний ремонт та мав заборгованість по орендній платі за 2 місяці, Державне підприємство «Будівельний комбінат № 3» звернулося до суду з позовом про розірвання договору. АТ «БУМ» позов не визнало.

Яке рішення повинен винести суд?

6. АТ «Міка» уклало за участю банку АКІБ «УкрГазБанк» і заводу ХТЗ договір лізингу, за яким отримало в лізинг строком на чотири роки устаткування для лісопилки. Лісопилка була поставлена і змонтована представниками заводу. Однак у ході експлуатації неодноразово виявлялися виробничі дефекти лісопилки, що зробило її подальше використання вкрай не вигідним. АТ «Міка» звернулося до заводу з вимогою замінити устаткування, однак завод відмовив, пояснивши, що в даний час устаткування для лісопилок він не виробляє, і задовольнити вимоги не має можливості. Тоді АТ «Міка» звернулося до банку з проханням розірвати договір лізингу. Банк, у свою чергу, також відмовив АТ «Міка», вважаючи, що відповідальність за вибір

постачальника і всі зв'язані з цим ризики повинен нести лізингоодержувач. При цьому банк заявив, що згоден розірвати договір, якщо йому будуть відшкодована повна вартість устаткування для лісопилки і неодержані ним доходи у вигляді платежів за користування лісопилкою. АТ «Міка» така пропозиція не задовольнила і воно звернулося в суд з позовом про розірвання договору лізингу.

Вирішіть справу.

7. Виїжджаючи за кордон у відрядження, 21 січня 2015 року ФОП Васін помістив на товарний склад фірми «Спецкоштовність» належні йому речі (ювелірні вироби, картини і антикварні меблі). При оформленні складських документів представник зберігача з'ясував у підприємця Васіна його можливе місце знаходження за кордоном. Саме цю адресу і було занесено до подвійного складського свідоцтва.

Під час перебування за кордоном Васін звернувся до представництва комерційного банку з проханням надати йому кредит під заставу подвійного складського свідоцтва. Договір було укладено, а свідоцтво передано банку. Коли Васін не зміг повернути кредит у зазначений договором термін, банк пред'явив до фірми «Спецкоштовність» подвійне складське свідоцтво і договір застави подвійного складського свідоцтва.

Представник фірми «Спецкоштовність» відмовив у видачі товару, пояснивши, що на його думку, було допущено помилку під час виписки складських документів. Крім цього, на подвійному складському свідоцтві відсутній передавальний напис.

Як необхідно вирішити спір?

8. 29 вересня 2014 року овочева база «Кагати» прийняла на зберігання від фермерською компанією «Зоря» 15 т капусти. Після закінчення терміну договору виявилось, що, незважаючи на вжиття овочевою базою необхідних заходів, відповідно до умов договору, частина капусти (3 т) зіпсувалася. Компанія вимагала відшкодувати збитки: вартість капусти та неодержаний прибуток від її реалізації. Представник бази пояснив, що псування капусти відбулося внаслідок дощової погоди у період зберігання і відмовився відшкодувати збитки, вважаючи, що вини зберігача у псуванні продукції не було, однак вони можуть продати «Зорі» 3 т капусти зі своїх запасів. Компанія від такої пропозиції відмовилася.

Вирішіть спір.

Нормативно-правові акти:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18 – 22. – Ст. 144.
3. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14.09.99 р// Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 44. – Ст. 391

4. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16 .12. 97 г. (в ред. від 11.12.2003 р. // Відом Верхов Ради України. – 2004. – № 15. – Ст. 231
5. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 10 .04.92 г. (в ред. від 14.03.95 р.) // Відом. Верхов. Ради України. – 1995. – № 15. – Ст. 99
6. Про захист прав споживачів : Закон УРСР від 12.05.91р. // Відомості ВР УРСР. – 1991. – №30. – Ст.379.
7. Про поставку продукції для державних потреб: Закон України від 22.12.95р. № 493/95 // Відомості ВР України. – 1996. – №3. – Ст.9; Зібрання законодавства України (серія 3). – 2001. – №2. – Ст.122.
8. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.97р. № 671/97 // Відомості ВР України. – 1998. – №13. – Ст.52.
9. Про стандартизацію : Закон України від 17.05.01р. №2408-III // Відомості ВР України. – 2001. – №31. – Ст.145.
10. Про підтвердження відповідності : Закон України від 17.05.01р. №2406-III // Відомості ВР України. – 2001. – №32. – Ст.169.
11. Про порядок заняття торгівельною діяльністю і правила торгівельного обслуговування населення : Постанова КМУ від 08.02.95р. №108 // Зібрання постанов Уряду України. – 1995. – №5. – Ст.118.
12. Про практику розгляду цивільних справ за позовами про захист прав споживачів : Постанова Пленуму Верх. Суду України від 12.04.96р. // Право України. – 1996. – №6.
13. Положение о поставках продукции производственно-технического назначения : утв. постановлением СМ СССР 25.07.88г. №888 // СП СССР. – 1988. – № 24–25. – Ст.70.
14. Положение о поставках товаров народного потребления : утв. постановлением СМ СССР 25.07.88г. №888 // СП СССР. – 1988. – №24–25. – Ст.70.
15. О порядке приемки продукции производственно-технического назначения и товаров народного потребления по количеству : Инструкция, утв. постановлением Госарбитража при СМ СССР от 15.06.65г. №П-6 // Бюллетень норм. актов министерств и ведомств СССР. – 1975. – №12.
16. О порядке приемки продукции производственно-технического назначения и товаров народного потребления по качества : Инструкция, утв. постановлением Госарбитража при СМ СССР от 25.04.66г. №П-7 // Бюллетень норм. актов министерств и ведомств СССР. – 1975. – №12.
17. Про порядок тимчасової дії на території України окремих актів законодавства Союзу РСР : Постанова ВР України від 12.09.91р. №1545 // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 46. – Ст 621.
18. Щодо дії на території України актів законодавства Союзу РСР згідно з дорученням КМУ від 20.01.01р. №25 : Лист Мін. юстиції України №19-9-444 від 31.01.2001 // Податки та бух. облік. – 2001. – №21.

19. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з відшкодуванням збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язань за договором поставки : Роз'яснення президії Вищ. Арбітраж. суду України від 30.03.95р. № 02-5/218 // Збірник роз'яснень ВАСУ – К. : Юрінком Інтер, 1998. – С.71.

20. Про деякі питання практики вирішення господарських спорів, пов'язаних з прийомкою продукції і товарів за кількістю та якістю : Роз'яснення президії Вищ. Арбітражн. суду України від 12.10.93р. №01-6/1106 // Збірник роз'яснень Вищ. арбітражн. суду України. – С.47.

21. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з поставкою продукції і товарів неналежної якості та некомплектних : Роз'яснення президії Вищ. арбітражн. суду України від 12.11.93р. №01-6/1205 // Збірник роз'яснень Вищ. арбітражн. суду України. – С.51.

22. Приймання продукції за договором поставки : Постанова Вищ. Арбітраж.суду України від 20.01.99р. №04-1/11-18/1 // Юридичн. вісник. – 2000. – №14. Вк.44.

23. Про оренду державного та комунального майна : Закон України від 23.12.97р. // Відомості ВР України. – 1992. – №30. – Ст.416.

24. Про фінансовий лізинг : Закон України від 16.12.97 р. в ред. Закону №1381-IV від 11.12.03р. // Відомості ВР України. – 1998. – №16. – ст.68.

25. Про деякі питання практики застосування Закону України «Про оренду державного майна» : Роз'яснення президії Вищ. арбітражн. суду України від 07.12.95р. //Збірник поточного законодавства України. – 1996. – №12,16. – с.3,14.

Рекомендована література:

1. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.

2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.

3. Пушай В. І. Уступка вимоги і переведення боргу в цивільних правовідносинах (на матеріалах судової практики) : монографія / В. І. Пушай. – Харків. : Екограф, 2010. – 180 с.

4. Домбругова А. Загальні положення про договір найму в новому ЦК України / А. Домбругова // Юридична Україна. – 2003. – №10. – С.78–87.

5. Доронін Д. Орендодавець – птах вільний (Оренда земельних ділянок) / Д. Доронін // Юридична газета. – 2004. – 11 березня (№5). – С.13.

6. Московченко М. Субаренда нерухомого майна / М. Московченко // Юридичний вісник України. – 2004. – 10–16 апреля (№15). – С.10.

7. Селіванова І. Майновий найм (оренда) : Господарський чи Цивільний кодекс? / І. Селіванова // Юридична газета. – 2004. – 28 січня (№2). – С.10.

8. Мусієнко В. Відповідальність орендаря / В. Мусієнко // Вісник прокуратури. – 2003. – 1–7 березня (№9). – С.14.

9. Попов Ю. Лізинг змінюється... Лізинг стає «фінансовим» (Нова редакція Закону України «Про лізинг») / Ю. Попов // Юридична газета. – 2004. – №5. – С.18.

10. Громацький Е. Інститут зберігання майна за новим Цивільним кодексом України / Е. Громацький // Вісник прокуратури. – 2003. – №5. – С.98–102.

11. Домбругова А. Загальні положення про договір зберігання / А. Домбругова // Юр. вісник України. – 2004. – №1–2. – С.14–15.

14. Правове регулювання господарської діяльності при наданні посередницьких та транспортних послуг

План

1. Поняття та види договорів, пов'язаних з наданням посередницьких та транспортних послуг.
2. Вантажні перевезення та чартер. Загальна характеристика та види.
3. Особливості транспортного експедирування.
4. Окремі види комерційного посередництва. Агентський договір.

Завдання

1. Південна залізниця звернулася до господарського суду з позовом до ТОВ «Південтранс» про стягнення плати за користування вагонами, оскільки на протязі місяця Залізниця на під'їзні колії, власником яких є ТОВ «Південтранс», подавала вагони під навантаження і розвантаження вантажів. В судовому засіданні було встановлено, що фактично ТОВ «Південтранс» у вказаний період будь-яких вантажів не отримував та не відвантажував, а вагони використовувалися його контрагентами.

Суд першої інстанції позов задовольнив, мотивуючи тим, що ТОВ «Південтранс» як власник під'їзних колій повинен вносити плату за користування вагонами.

Апеляційна інстанція рішення скасувала і постановила нове, яким в позові відмовила, мотивуючи його тим, що власник під'їзних колій повинен сплачувати Залізниці плату за користування вагонами для власних потреб, тобто тоді, коли він є вантажовласником. Постанову було оскаржено до суду касаційної інстанції.

Яке рішення повинна винести касаційна інстанція? Чи змінилося б рішення суду, якби між Залізницею, власником під'їзних колій та контрагентом – безпосереднім користувачем вагонів було укладено трьохсторонній договір, який покладав би обов'язок по внесенню плати за користування вагонами безпосередньо на контрагента?

2. На адресу ватної фабрики залізницею надійшло дві партії товарів. У першій партії, що прибула на станцію призначення на 10 днів пізніше

передбаченого триденного терміну доставки, вантаж виявився пошкодженим. В другій партії товару була виявлена нестача. На підставі комерційних актів, складених при одержанні вантажу, фабрика звернулася до суду і зажадала від залізниці відшкодування збитків і сплати штрафу за прострочення доставки вантажу в сумі 10 780 грн. В судовому засіданні було встановлено, що за перевезення кожної партії вантажу було сплачено провізну плату в розмірі 516 грн.

В господарському суді представник залізниці пояснив, що дана ситуація виникла в зв'язку з аварією потягу, який перевозив вантаж, тому залізниця повинна бути звільнена від відповідальності. Окрім того, на його думку, слід врахувати, що позивач не подав претензії до залізниці про стягнення завданих збитків.

Чи є підстави для задоволення вимог ватної фабрики? Розберіть доводи сторін.

3. До фірми «Харківдерев» було відправлено залізницею ліс-кругляк. Вантаж на станцію призначення не прибув. Вважаючи вантаж загубленим, на підставі п. 117 Статуту залізниць України фірма «Харківдерев» пред'явила претензію до залізниці про відшкодування 88 000 грн. – вартості вантажу. Залізниця відхилила претензію, посилаючись на п. 135 Статуту, вказавши, що вантаж видано АТ «Будінвест», до якого і належить пред'явити претензію про відшкодування вартості вантажу.

Фірма «Харківдерев» подала позов до суду. В суді доказів про переадресування вантажу сторони не надали. Рішенням суду залізницю було звільнено від відповідальності, а вартість загубленого вантажу стягнуто з АТ «Будінвест».

Чи є підстави для оскарження рішення суду?

4. На замовлення ТОВ «Львівскло» автотранспортною організацією ЗАТ «Хартранс» було подано автомобіль під навантаження для перевезення кришталевих виробів. Навантаження здійснювалось робітниками ТОВ «Львівскло». Після навантаження водій – експедитор з перевезення вантажів розписався у товарно-транспортній накладній і дорожньому листі і відправився в рейс. При прибутті вантажу до пункту призначення було виявлено пошкодження значної частини вантажу, про що було складено відповідний акт.

Вантажоотримувач, отримавши відмову від ЗАТ «Хартранс» в задоволенні претензії щодо відшкодування збитків в розмірі вартості пошкодженого вантажу, звернувся до суду. У відзиві на позов ЗАТ «Хартранс» вказувало, що відповідно до Правил перевезень вантажів автомобільним транспортом, перевізник перевіряє складування і кріплення вантажу лише з точки зору безпеки руху і збереження рухомого складу, а не самого вантажу і не відповідає за неналежне кріплення вантажу у кузові автомобіля і яке призвело у даному випадку до пошкодження вантажу.

Зробіть аргументований висновок по справі.

5. Керівник ВАТ «Вантажтранс», яке займалося транспортним експедируванням на залізниці звернувся до адвоката з проханням скласти проект договору для потенційних контрагентів з внесенням таких умов:

1. ВАТ «Вантажтранс» надає послуги з організації відправки та одержання вантажів Південною залізницею, які включають: укладення договору перевезення з залізницею; виконання навантажувальних і вивантажувальних робіт; перевірку власними засобами стану та кількості вантажу, що прибув або відправляється; оформлення всієї необхідної для перевезення документації на вантаж; сплату всіх необхідних платежів, а також надання послуг по зберіганню вантажів, що прибули на адресу клієнта, у власних складських приміщеннях.

2. Контрагент повинен завчасно погоджувати з експедитором найменування, кількість і місце призначення вантажів, що відправляються, та повідомляти про найменування і кількість вантажу, який повинен прибути на адресу клієнта.

3. Контрагенти ВАТ «Вантажтранс» зобов'язані компенсувати експедиторові понесені витрати при відправленні вантажів – протягом трьох днів з дня погодження найменування, кількості вантажу і перевізних реквізитів, а при отриманні вантажу – протягом трьох днів з дня надання клієнтові копії залізничної накладної про одержання вантажу. Винагорода експедитора складає 25 гривень за кожен відправлений (одержаний) вагон і 100 гривень на добу за зберігання однієї тонни вантажу і сплачується щомісячно після підписання акту виконаних робіт.

Окрім того, керівник звернувся за консультацією з наступних питань:

Хто несе відповідальність перед залізницею за несвоєчасне вивантаження вантажу у разі укладення такого договору: клієнт чи експедитор?

Чи зобов'язаний клієнт компенсувати додаткові витрати експедитора, пов'язані з виконанням цього договору, які не були спеціально зазначені в договорі і виникли після його укладення?

Чи несе експедитор відповідальність за збереження відправленого ним вантажу під час перевезення?

Дайте аргументовану відповідь на поставлені запитання та складіть проект договору транспортного експедирування.

6. Підприємець Бакумов, який був приватним підприємцем, викупивши об'єкт незавершеного будівництва вирішив побудувати станцію технічного обслуговування автомобілів (СТО). Для завершення будівництва він найняв будівельну фірму «Ліга», яка зобов'язалася добудувати об'єкт «під ключ». ФОП Бакумов, не будучи фахівцем у будівництві, для контролю за виконанням будівельних робіт та прийняття завершеного об'єкту уклав договір доручення з СПД ФО Зваричем, який був інженером будівельником за фахом.

Через деякий час ФОП Бакумов дізнався, що директор фірми «Ліга» використовує неякісні будівельні матеріали та завищує їх покупну ціну. Зваричу було відомо про ці порушення з боку директора «Ліги», але він не

доповідав про це Бакумову. Останній, дізнавшись про зраду, розірвав з Зваричем договір доручення. СПД ФО Зварич заперечував, посилаючись на те, що він своєчасно і сумлінно виконував покладені на нього за договором обов'язки.

Як слід вирішити спір?

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 11 (28.03.2003). – ст. 462.
2. Про транспорт : Закон України від 10.11.94р. // Відомості ВР України. – 1994. – №51. – Ст.446; Голос України. – 1995. – 11 січня.
3. Про залізничний транспорт : Закон України від 04.07.96р. // Відомості ВР України. – 1996. – №40. – Ст.183; Голос України. – 13.06.96р.
4. Про автомобільний транспорт : Закон України від 05. 04. 2001 р. // Відомості ВР України. – 2001. – №22. – Ст.105; Офіційний вісник України. – 2001. – №17. – Ст.719.
5. Статут залізниць України : Затв. Пост. КМУ від 06.04.93р. №457 // Офіційний вісник України. – 1998. – №14. – Ст.548; Урядовий кур'єр. – 1998. – 25 червня.
6. Про затвердження окремих розділів Правил перевезення вантажів : Затв. наказами Мін. транспорту України від 21.11.00р. №644; від 20.08.01р. №542; від 28.05.02р. №334; від 09.12.02р. №873; від 18.04.03р. №299 // Офіційн. вісник України. – 2000. – №48. – Ст.2108.; Офіційн. вісник України. – 2001. – №37. – Ст.1721; Офіційн. вісник України. – 2002. – №28. – Ст.1345; Офіційн. вісник України. – 2003. – №3. – Ст.88; Офіційн. вісник України. – 2003. – №29. – Ст.1495.
7. Правила перевезення пасажирів, багажу, вантажобагажу та пошти залізничним транспортом України, затв. наказом Мін. транспорту України від 28.07.98р. №297. // Офіційн. вісник України. – 1998. – №40. – Ст.1506.
8. Порядок обслуговування громадян залізничним транспортом, затверджений постановою КМУ від 19.03.97р. №252 // Офіційний вісник України. – 1997. №12 (книга 1). – Ст.167.
9. Статут автомобільного транспорту, затверджений постановою РМ УРСР від 27.06.1969р.
10. Правила перевезень вантажів автомобільним транспортом в Україні, затверджені наказом Мін. транспорту України від 14.10.97р. № 363 // Офіційн. вісник України. – 1998. – №8. – Ст.312.
11. Про транспортно-експедиторську діяльність: Закон України від 01.07.04 р. // Юр. вісник України. – 2004. – №33.
12. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають з перевезення вантажів залізницею: Роз'ясн. Президії ВГСУ від 29.05.02р. №04-5/601 // Юр. вісник України. – 2002. – Серпень. – №31; Бухгалтерская газета. – 2002. – Август. – №47–48.

13. Про деякі питання практики вирішення спорів, що виникають при перевезень вантажів автомобільним транспортом: Роз'ясн. Президії ВАС України від 21.07.92р. №01-6/856 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1999. – №3.

Рекомендована література:

1. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.

2. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України: / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.

3. Станюк Р. Транспортно-експедиційні послуги // Юр. вісник України. – 2002. – №40. – С.8.

4. Красько И. О договоре экспедиции // Предпринимательство, хозяйство и право. – 2000. – №6. – С.24–25.

15. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності (для самостійного вивчення)

План

1.Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.

2.Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту.

3.Особливості змісту зовнішньоекономічного контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.

4.Базисні умови поставок.

5.Платіжні умови та джерела їх регулювання.

6.Захисні застереження.

7.Арбітражне застереження.

8.Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу.

9.Виконання іноземних арбітражних рішень.

10.Договір міжнародної купівлі - продажу товарів.

11.Посередницькі договори у зовнішньоекономічній діяльності.

12.Угоди з давальницькою сировиною.

13.Франчайзінгові та ліцензійні зовнішньоекономічні угоди.

14.Договори перевезення вантажів та пасажирів.

15.Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

16.Ліцензування та квотування ЗЕД.

17.Облік окремих зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Застосування індикативних цін.

Нормативно–правові акти:

1. Митний кодекс України від 11.07.2002 р // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 38–39. – ст. 228.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16.04.91р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 29. – ст. 377.
3. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.96р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 19. – ст.80.
4. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23.09.94р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 40. – ст. 364
5. Про торгово-промислові палати в Україні : Закон України від 02.12.97р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 13. – ст.52.
6. Про міжнародний комерційний арбітраж : Закон України від 24.02.94р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1994. – № 25. – ст.198.
7. Про Єдиний митний тариф : Закон України від 5.02.92р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 19. – ст. 259.
8. Про застосування Міжнародних правил інтерпретації комерційних термінів (правила ІНКОТЕРМС) : Указ Президента України від 04.10.1994р. Офіційні правила тлумачення торговельних термінів МПП. // Урядовий кур'єр – № 63, від 3.04.2002 та № 68 від 10.04.2002.
9. Про інвестування майнових цінностей резидентами за межі України : Указ Президента України від 13.09.95 р.// Урядовий кур'єр. – 1995. – № 145–146 від 28.09.95 р.
10. Декрет Кабінету Міністрів України від 19.02.93 р. № 15-93 «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 17. –ст. 184.
11. Постанова Правління НБУ від 16.03.99 р. № 122 «Про затвердження Інструкції «Про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон»» // Офіційн. Вісник України. – 1999. – № 17 від 14.05.99 р.
12. Наказ Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України «Про затвердження Положення про форму зовнішньоекономічних договорів» від 06.09.2001 № 201 // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 39. – ст.1784.

Рекомендована література:

1. Комаров В. В. Международный коммерческий арбитраж / В. В. Комаров. – Х. : Основа, 1995.

16. Правове регулювання ринків фінансових послуг (для самостійного вивчення)

План

1. Поняття та види фінансових послуг.
2. Поняття ринків фінансових послуг. Їх правове регулювання.

3. Функції та компетенція Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Інші регулятори ринку.

4. Коло суб'єктів, що мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ. Суміщення надання певних видів фінансових послуг.

5. Заходи впливу, що застосовуються у разі порушення законодавства, що регулює діяльність з надання фінансових послуг.

6. Законодавчі засади запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом.

7. Система та суб'єкти фінансового моніторингу.

Нормативно-правові акти:

1. Хозяйственный кодекс Украины: научно-практический комментарий [Текст] / под общ. ред. А. Г. Бобкова, – Х. : Изд. СПД ФЛ Вапнярчук, 2008. – 1296 с.

2. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – №32. – Ст. – 1457.

3. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Закон України від 28 .11. 2002 р. // Офіційн. Вісник України. – № 50. – Ст. 2248.

4. Положення про Державний реєстр фінансових установ, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 28 серпня 2003 р. № 41

5. Положення про надання окремих фінансових послуг юридичними особами – суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22 січня 2004 р. № 21.

Рекомендована література:

1. Качка Т. Боротьба з відмиванням грошей / Т. Качка. – К. : Реферат, 2004. – 288 с.

17. Правове регулювання банківської діяльності. Банківські операції (для самостійного вивчення)

План

1. Поняття, види банків та їх характеристики як організаційно-правових форм.

2. Система банківських операцій.

3. Розрахунково-касові операції банків. Банківські рахунки, права і обов'язки сторін по договору на розрахунково-касове обслуговування. Правове регулювання касових операцій банків.

4. Правові основи безготівкових операцій в народному господарстві.

5. Кредитних операції банків. Види банківського кредиту (банківської позики).

6. Депозитні операції банків. Інші операції банків.

Нормативно-правові акти:

1. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 1–2. – частина 1. – Ст. 1.
2. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.99 р. // Офіційн. Вісник України. – 1999. – № 24. – Ст. 1087.
3. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні : Закон України від 05 .04.2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 20. – Ст. 828.
4. Про відповідальність за несвоєчасне виконання грошових зобов'язань : Закон України від 22 .11. 96 р. // Відом. Верхов. Ради України // – 1997. – № 5. – Ст.28.
5. Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті : Закон України від 23 .09.94 р. // Відом. Верхов. Ради України – 1994. – № 40. – Ст.364.
6. Про обіг векселів в Україні : Закон України від 05 .04. 2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 17. – Ст. 731.
7. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом : Закон України від 28. 11. 2002 р. // Офіційн. Вісник України. – 2002. – № 50. – ст. 2248.
8. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет КМУ від 19 .02.93 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1993. – № 17. – Ст.184.
9. Положення про порядок створення і державної реєстрації банків, відкриття їх філій, представництв, відділень. Затв. ПП НБУ № 375 від 31 липня 2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 44. – Ст. 1991.
10. Положення про порядок видачі банкам ліцензії банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій. Затв. ПП НБУ № 275 від 17 липня 2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 31. – Ст. 1601.
11. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні. Затв. ПП НБУ № 368 від 28 серпня 2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 40. – ст. 1813.
12. Положення про застосування Національним банком України заходів впливу за порушення банківського законодавства. Затв. ПП НБУ № 369 від 28 серпня 2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 41. – ст. 1864.
13. Положення про оформлення та виконання документів на перерахування, зарахування, купівлю та продаж іноземної валюти або банківських металів. Затв. ПП НБУ від 5 березня 2003 р. № 82. // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 13. – Ст.584.
14. Інструкція про порядок відкриття, використання і закриття рахунків у національній та іноземних валютах. Затв. ПП НБУ № 492 від 12 листопада 2003 р. // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 51. – частина 1. – Ст. 2707.
15. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Затв. ПП НБУ № 22 від 21 січня 2004 р. // Офіційн. Вісник України. – 2004. – № 13. – Ст. 908.

16. Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні. Затв. ПП НБУ № 637 від 15 грудня 2004 р. // Офіційн. Вісник України – 2005. – № 3. – Ст. 155.

17. Інструкція про порядок здійснення контролю і отримання ліцензій за експортними, імпорнтними та лізинговими операціями. Затв. ПП НБУ № 136 від 24 березня 1999 р. // Офіційн. Вісник України. – 1999. – № 22. – Ст. 1020.

Рекомендована література:

1. Банківське право України : навч. посібник / кол. авт.: А. М. Жуков, А. Ю. Іоффе, В. Л. Кротюк, В. В. Пасічник, А. О. Селіванов та ін. / за заг. ред. А. О. Селіванова – К. : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. – 384 с.

2. Олейник О. М. Основи банківського права : курс лекцій / О. М. Олейник. – М. : Юрист, 1997. – 424 с.

3. Костюченко О. А. Банківське право : навч. посіб. / О. А. Костюченко. – 2-ге вид. перероб. і доп. – К. : МАУП. – 2000. – 240 с.

4. Закон України «Про банки і банківську діяльність» : науково-практичний коментар / за заг. ред. В. С. Стельмаха. – К., 2006. – 520 с.

18. Правове регулювання страхування (для самостійного вивчення)

План

1. Поняття страхової діяльності. Суб'єкти ринку страхових послуг.
2. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
3. Компетенція уповноважених органів в сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності.
4. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності.

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіційн. Вісник України. – 2003. – №11. – Ст. 462.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 11 (28.03.2003). – Ст. 461

3. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. // Голос України. – 1996. – № 68.

4. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг : Закон України від 12.07.2001 р. // Офіційн. Вісник України. – 2001. – № 32 (23.08.2001). – Ст. 1457.

5. Про затвердження Ліцензійних умов провадження страхової діяльності: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 28.08.2003р. – № 40 // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 38 (03.10.2003). – Ст. 2047.

6. Про затвердження Положення про застосування Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України заходів впливу: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 13.11.2003р. – № 125 // Офіційн. Вісник України. – 2003. – № 50 (26.12.2003). – Ст. 2631.

Рекомендована література:

1. Хозяйственное право : учебник / под ред. В. К. Мамутова. – К. : Юринком Интер, 2002. – 912 с.
2. Щербина В. С. Господарське право : підручник / В. С. Щербана. – К. : Юринком Интер, 2003. – 480 с.
3. Страхове право : навч. посіб. / за ред. Ю. О. Заїки. – К.: Істина, 2004. – 192 с.
4. Чапичадзе Я. А. Правовое регулирование страховой деятельности в Украине : учеб. пособ. / Я. А. Чапичадзе. – Х. : Апекс+, 2004. – 416 с.

19. Правове регулювання ринку цінних паперів (для самостійного вивчення)

План

1. Законодавство про цінні папери та фондовий ринок.
2. Поняття та організація фондового ринку в Україні. Його учасники та регулятори.
3. Форми регулювання фондового ринку.
4. Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система.
5. Правове регулювання розміщення цінних паперів (емісії).
6. Діяльність з торгівлі ЦП. Організатори торгівлі. цінних паперів.

Нормативно-правові акти:

1. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 21.02.2006 р. // Відом. Верхов. Ради України – 2006. – № 31. – ст.268.
2. Про державне регулювання ринку цінних паперів : Закон України від 30.10.1996 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 51. – ст..292.
- 3 Про Національну депозитарну систему і особливості електронного обігу цінних паперів в Україні : Закон України від 10.12.1997 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1998. – № 15. – ст.67.
4. Правила (умови) здійснення діяльності з торгівлі цінними паперами: брокерської діяльності, дилерської діяльності, андеррайтингу, управління цінними паперами , затверджених рішенням ДКЦП ФР від 12.12.2006 р № 1449 // Офіційн. Вісник України. – 2007. – № 6. – ст.235.

20. Правове регулювання інвестиційної діяльності (для самостійного вивчення)

План

1. Поняття та ознаки інвестиційної діяльності. Її співвідношення з підприємницькою та господарською діяльностями.
2. Поняття, ознаки та класифікація інвестицій.
3. Суб'єкти інвестиційної діяльності.
4. Класифікація та види інвестиційних договорів. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції).

5. Поняття спільного інвестування та його інститутів. Класифікація Інститутів спільного інвестування та їх особливості. Форми та засоби державного регулювання ІСІ.

6. Правове регулювання іноземного інвестування.

7. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями, порядок створення та особливості правового статусу.

8. Правові режими іноземних інвестицій.

9. Усунення дискримінації вітчизняних інвесторів та підприємств, заснованих ними, у порівнянні з підприємствами з іноземними інвестиціями.

10. Інвестування резидентами України за межами України.

11. Правові режими інвестиційної діяльності та форми їх реалізації. Спеціальний режим інвестиційної діяльності у спеціальних (вільних) економічних зонах (СЕЗ) України та територіях пріоритетного розвитку.

12. Державне регулювання інвестиційної діяльності: засоби та механізми реалізації.

13. Гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій та охорона прав інвесторів.

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003 // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18,19–20, 21–22. – ст. 144.

2. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.91 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.

3. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.96 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1996. – № 19. – Ст. 80.

4. Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди) : Закон України від 15.03.01 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2001. – № 21. – Ст. 103.

5. Про концесії : Закон України від 16.07.99 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 41. – Ст. 372.

6. Про угоди про розподіл продукції : Закон України від 14.09.99 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1999. – № 44. – Ст. 391.

7. Про усунення дискримінації в оподаткуванні суб'єктів підприємницької діяльності, створених з використанням майна та коштів вітчизняного походження : Закон України від 17.02.2000 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 12. – Ст. 97.

8. Про загальні засади створення і функціонування спеціальних (вільних) економічних зон : Закон України від 13.10.92 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 1992. – № 50. – Ст. 676.

9 Про спеціальний режим інвестиційної діяльності на території міста Харкова : Закон України від 11.05.00 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2000. – № 32. – Ст. 259.

10. Про інвестування майнових цінностей резидентами за межами України : Указ Президента України від 13.09.95 р. // Уряд. кур'єр. 1995. – № 145–146. – С. 5.

11. Про затвердження Положення про порядок державної реєстрації договорів (контрактів) про спільну інвестиційну діяльність за участю іноземного інвестора: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.97 р., № 112 // Урядовий кур'єр. – 1997. – № 31–32. – С. 8.

12. Про затвердження Порядку видачі, обліку і погашення векселів, виданих під час ввезення в Україну майна як внеску іноземного інвестора до статутного фонду підприємства з іноземними інвестиціями, а також за договорами (контрактами) про спільну інвестиційну діяльність, та сплати ввізного мита у разі відчуження цього майна: Постанова Кабінету Міністрів України від 07.08.96 р., № 937 // СП України. – 1996. – № 16. – Ст. 442. Урядовий кур'єр. – 1996. – № 154–155 від 17.08.96.

13. Про деякі питання практики вирішення спорів, пов'язаних з укладанням та виконанням договорів про сумісну діяльність Роз'яснення Вищого Арбітражного суду України від 28.04.95 р. № 02-5/302 // Бюлетень законодавства і юридичної практики України. – 1998. – № 3. – С. 78.

14. Про затвердження Інструкції про порядок видачі індивідуальних ліцензій на здійснення інвестицій за кордон: Постанова Правління Нацбанку України від 16.03.99 р. № 122 // Офіційн. Вісник України. – 1999. – № 17. – Ст. 754.

15. Положення про порядок іноземного інвестування в Україну, затв. ПП НБУ № 280 від 10.08.05 // Офіційн. Вісник України. – 2005. – № 35. – ст. 2132.

Рекомендована література:

1. Вінник О. М. Інвестиційне право : навчальний посібник / О. М. Вінник. – К.: 69така, 2005. – 264 с.

2. Задыхайло Д. В. Инвестиционное право Украины : сборник нормативно-правовых актов с комментариями / Д. В. Задіхайло. – Х.: Эспада, 2002. – 752 с.

3. Шишка Р. Б. Инвестиционное право Украины : учебное пособие / Р. Б. Шишка. – Х.: Эспада, 2000. – 176 с.

21. Поняття, ознаки та напрямки інноваційної діяльності (для самостійного вивчення)

План

1. Правові форми реалізації інноваційної політики держави.

2. Система засобів державного регулювання інноваційної діяльності. Державне агентство з інвестицій та інновацій: правовий статус та повноваження.

3. Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності.

4. Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції, договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори та інші.

5. Спеціальні суб'єкти інноваційного ринку: технопарки, наукові парки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-дослідні установи, венчурні фірми.

Нормативно-правові акти:

1. Господарський кодекс України : Закон України від 16.01.2003р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 18, 22. – ст.144.

2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. // Відом. Верхов. Ради України. – № 40–44. – ст.356.

3. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р // Відом. Верхов. Ради України. – 1991. – № 47. – ст. 646.

4. Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 р. (в ред. від 12.01.2006р.)// Відом. Верхов. Ради України. – 2006. – № 22. – ст. 182.

5. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2002. – № 36. – ст. 266.

6. Про пріоритетні напрямки інноваційної діяльності в Україні :Закон України від 16.01.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2003. – № 13. – ст.93.

7. Деякі питання організації діяльності технологічних парків : Постанова КМУ від 29.11.2006р. // Офіційн. Вісник України. – 2006. – № 48. – ст.3199.

Рекомендована література:

1. Атаманова Ю. Є. Теоретичні проблеми становлення інноваційного права України / Ю. Є. Атаманова. – Х. : Факт. – 256 с.

2. Атаманова Ю. Е. Участие в хозяйственных обществах правами промышленной собственности : Правовые проблемы передачи инновационного продукта / Ю. Е. Атаманова. – Х., 2004. – 208 с.

3. Економіка й організація інноваційної діяльності : підручник / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан та ін.; під ред. О. І. Волкова, проф.. М. П. Денисенка. – К. : ВД «Професіонал», 2004. – 960 с.

5. ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка за шкалою ECTS	ВИЗНАЧЕННЯ	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100-бальною шкалою
A	ВІДМІННО – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5	85–100
B	ДУЖЕ ДОБРЕ – вище середнього рівня з кількома помилками	4	75–84
C	ДОБРЕ – в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок		65–74
D	ЗАДОВІЛЬНО – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	57–64

E	ДОСТАТНЬО – виконання задовольняє мінімальні критерії		50–56
FX	НЕЗАДОВІЛЬНО – потрібно попрацювати перед тим, як перескласти	2	25–49
F	НЕЗАДОВІЛЬНО – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		0–24

6. КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО»

1. Поняття господарського права України. Предмет, мета та метод господарського права України.
2. Поняття, ознаки та види господарських відносин. Учасники відносин у сфері господарювання.
3. Основні принципи правового регулювання господарських відносин та їх значення під час здійснення господарсько-правового впливу.
4. Система господарського законодавства України. Напрямки модернізації господарського законодавства.
5. Поняття та види господарської діяльності. Відмежування господарської діяльності від господарського забезпечення діяльності негосподарюючих суб'єктів та промислу.
6. Основні кваліфікуючі ознаки господарської діяльності. Заборони та обмеження на здійснення господарської діяльності.
7. Поняття, ознаки та класифікація суб'єктів господарювання.
8. Фізичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності.
9. Підприємство та його види.
10. Державні унітарні підприємства та їх види.
11. Казенне підприємство.
12. Комунальні унітарні підприємства.
10. Установчі документи господарських організацій. Вимоги до оформлення документів, які подаються державному реєстратору..
11. Порядок внесення змін та доповнень в установчі документи. Державна реєстрація змін до установчих документів юридичної особи..
12. Управління господарською організацією, система органів, порядок формування, компетенція.
13. Правове регулювання реєстрації суб'єктів господарювання. Державний реєстратор.
14. Порядок проведення державної реєстрації юридичної особи.
15. Порядок проведення державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті ліквідації.
16. Порядок проведення державної реєстрації припинення юридичної особи в результаті злиття, приєднання, поділу або перетворення.
17. Порядок державної реєстрації припинення юридичної особи на підставі судового рішення, що не пов'язане з банкрутством юридичної особи..
18. Державна реєстрація фізичної особи, яка має намір стати підприємцем.

19. Державна реєстрація припинення підприємницької діяльності фізичної особи-підприємця.
20. Законодавство України про господарські товариства.
21. Поняття та види господарських товариств.
22. Особливості правового статусу акціонерного товариства (у порівнянні з іншими формами господарських товариств).
23. Порядок створення акціонерного товариства.
24. Правовий статус товариства з обмеженою відповідальністю.
25. Особливості правового статусу повного товариства.
26. Правовий статус командитного товариства.
27. Поняття та види кооперативів. Порядок управління.
28. Господарські об'єднання (асоціації, корпорації, консорціуми, концерни).
29. Холдінгові компанії.
30. Промислово-фінансові групи та їх правовий статус.
31. Торгово-промислові палати.
32. Товарні біржі.
33. Правовий статус фондових бірж.
34. Правовий статус благодійних та інших неприбуткових організацій у сфері господарювання.
35. Речові права у сфері господарювання: право власності, право господарського відання, право оперативного управління та інші.
36. Майно суб'єктів господарювання та джерела його формування.
37. Майновий стан та облік майна суб'єкта господарювання.
38. Оцінка майна та майнових прав.
39. Використання природних ресурсів у сфері господарювання.
40. Використання у господарській діяльності прав інтелектуальної власності.
41. Поняття та види господарських зобов'язань. Підстави виникнення господарських зобов'язань.
42. Поняття господарського договору. Істотні умови господарських договорів.
43. Правові особливості публічного, попереднього договорів та договору приєднання. Відмежування попереднього договору від меморандуму про взаєморозуміння та протоколу про наміри.
44. Загальний порядок укладення господарських договорів. Особливості укладення договорів за конкурсом, на аукціоні (публічних торгах), на біржах, за державним замовленням. Укладення господарських договорів за рішенням суду.
45. Порядок зміни та розірвання господарських договорів.
46. Загальні умови виконання господарських зобов'язань. Підстави припинення господарських зобов'язань.
47. Підстави та наслідки визнання господарського договору недійсним, неукладеним.

48. Поняття та принципи відповідальності в господарському праві
49. Форми і види господарсько-правової відповідальності. Відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства.
50. Функції господарсько-правової відповідальності та її підстави
51. Поняття та види санкції по господарському праву
52. Відшкодування збитків
53. Штрафні санкції.
54. Оперативно-господарські санкції.
55. Адміністративно-господарські санкції.
56. Реалізація господарсько-правової відповідальності
57. Поняття та значення державного регулювання економіки. Засоби державного регулювання господарської діяльності.
58. Ліцензування: порядок видачі ,переоформлення та анулювання ліцензій.
59. Нагляд, контроль та відповідальність у сфері ліцензування.
60. Патентування господарської діяльності.
61. Державна система стандартизації та її правові джерела. Види стандартів в Україні.
62. Сертифікація товарів та послуг. Правові засади обов'язкової та добровільної сертифікації.
63. Правові джерела регулювання ціноутворення в Україні. Види цін та тарифів, порядок їх встановлення. Відповідальність за порушення законодавства про ціни.
64. Державна підтримка малого підприємництва. Спрощена система оподаткування, обліку і звітності суб'єктів малого підприємництва.
65. Контроль за здійсненням господарської діяльності. Порядок проведення перевірок суб'єктів господарської діяльності.
66. Поняття неплатоспроможності та банкрутства.
67. Компетенція державного органу з питань банкрутства.
68. Підстави та порядок порушення справи про банкрутство.
69. Стадії провадження у справах про банкрутство.
70. Розпорядження майном боржника. Заходи щодо нагляду та контролю за управлінням та розпорядженням майном боржника.
71. Компетенція зборів кредиторів та комітету кредиторів.
72. Санація у справі про банкрутство.
73. Ліквідація. Підстави прийняття постанови про банкрутство.
65. Наслідки визнання боржника банкрутом та припинення підприємницької діяльності.
74. Черговість задоволення вимог кредиторів по Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом".
75. Мирова угода у справі про банкрутство і порядок її укладання.
76. Особливості банкрутства окремих категорій суб'єктів підприємництва.

77. Поняття економічної конкуренції. Загальна характеристика правопорушень в сфері конкуренції
78. Правовий статус Антимонопольного комітету України, його структура та компетенція.
79. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання.
80. Зловживання монополюним становищем на ринку. .
81. Концентрація суб'єктів господарювання.
82. Контроль за концентрацією суб'єктів господарювання.
83. Недобросовісна конкуренція та форми її здійснення.
84. Антиконтурентні дії органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю.
85. Відповідальність за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.
86. Поняття суб'єктів природних монополій та суміжних ринків. Органи, що здійснюють державне регулювання діяльності природних монополій.
87. Порядок розгляду справ про порушення конкурентного законодавства. Стадії розгляду справ.
88. Поняття та типи вільних економічних зон.
89. Правовий режим діяльності суб'єктів господарювання у вільних економічних зонах.
90. Торговельна діяльність як різновид господарської діяльності. Види торгівлі та торговельної діяльності.
91. Поняття товару та особливості правового режиму обігу окремих його видів.
92. Організаційні форми торговельної діяльності.
93. Ліцензування та патентування торговельної діяльності.
94. Порядок заняття торговельною діяльністю та правила торговельного обслуговування населення.
95. Порядок обліку торговельних операцій. Правове регулювання застосування реєстраторів розрахункових операцій та товарно-касових книг.
96. Правове регулювання торгівлі спиртом, алкогольними напоями, тютюновими виробами.
97. Зовнішньоекономічні відносини як об'єкт правового регулювання. Джерела правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності.
98. Зовнішньоекономічний контракт: поняття, порядок укладання. Вимоги до форми контракту.
99. Особливості змісту зовнішньоекономічного контракту. Право країни, що визначає права та обов'язки сторін.
100. Базисні умови поставок.
101. Платіжні умови та джерела їх регулювання.
102. Захисні застереження.
103. Арбітражне застереження.

104. Порядок розгляду справ інститутами міжнародного комерційного арбітражу.

105. Виконання іноземних арбітражних рішень.

106. Договір міжнародної купівлі - продажу товарів.

107. Посередницькі договори у зовнішньоекономічній діяльності.

108. Угоди з давальницькою сировиною.

109. Франчайзінгові та ліцензійні зовнішньоекономічні угоди.

110. Договори перевезення вантажів та пасажирів.

111. Система державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

112. Ліцензування та квотування ЗЕД.

113. Облік окремих зовнішньоекономічних договорів (контрактів).

Застосування індикативних цін.

114. Поняття та види фінансових послуг.

115. Поняття ринків фінансових послуг. Їх правове регулювання.

116. Функції та компетенція Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг. Інші регулятори ринку.

117. Коло суб'єктів, що мають право надавати фінансові послуги. Реєстрація та ліцензування діяльності фінансових установ. Суміщення надання певних видів фінансових послуг.

118. Заходи впливу, що застосовуються у разі порушення законодавства, що регулює діяльність з надання фінансових послуг.

119. Законодавчі засади запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом. Поняття легалізації (відмивання) доходів.

120. Система та суб'єкти первинного та державного фінансового моніторингу.

121. Поняття фінансової операції та її ознаки.

122. Фінансові операції, що підлягають обов'язковому та внутрішньому фінансовому моніторингу.

123. Поняття банківської системи України, її структура.

124. Правове становище Національного банку України.

125. Форми регулювання банківської діяльності і надзору Національного банку України та його повноваження. Індикативне та адміністративне регулювання банківської діяльності.

126. Система банківських операцій.

127. Розрахунково-касові операції банків.

128. Банківські рахунки.

129. Порядок відкриття та закриття банківських рахунків.

130. Права і обов'язки сторін по договору на розрахунково-касове обслуговування.

131. Правове регулювання касових операцій банків.

132. Правові основи безготівкових операцій в народному господарстві.

133. Кредитні операції банків.

134. Види банківського кредиту (банківської позики).

135. Депозитні операції банків.
136. Поняття страхової діяльності. Суб'єкти ринку страхових послуг.
137. Правове регулювання страхової діяльності в Україні.
138. Компетенція уповноважених органів в сфері нагляду за здійсненням страхової діяльності.
139. Контроль та нагляд за здійсненням страхової діяльності.
140. Правовий статус страховика.
141. Правові особливості договору страхування.
142. Посередницька діяльність у сфері страхування.
143. Законодавство про цінні папери та фондовий ринок.
144. Поняття та організація фондового ринку в Україні. Його учасники та регулятори.
145. Саморегулівні організації професійних учасників фондового ринку та їх повноваження.
146. Цінні папери та їх класифікація.
147. Державне регулювання фондового ринку.
148. Облік права власності на цінні папери. Національна депозитарна система.
149. Правове регулювання розміщення цінних паперів (емісії).
150. Види професійної діяльності на фондовому ринку.
151. Діяльність з торгівлі цінними паперами.
152. Організатори торгівлі цінних паперів
153. Поняття та ознаки інвестиційної діяльності. Її співвідношення з підприємницькою та господарською діяльностями.
154. Поняття, ознаки та класифікація інвестицій.
155. Суб'єкти інвестиційної діяльності.
156. Класифікація та види інвестиційних договорів
157. Інвестиційні договори з особливим суб'єктним складом (концесійні угоди, угоди про розподіл продукції).
158. Поняття спільного інвестування та його інститутів.
159. Класифікація Інститутів спільного інвестування та їх особливості.
160. Форми та засоби державного регулювання ІСІ.
161. Правове регулювання іноземного інвестування.
162. Правовий статус підприємств з іноземними інвестиціями, порядок створення та особливості правового статусу.
163. Правовий режим іноземних інвестицій.
164. Гарантії здійснення іноземних інвестицій.
165. Усунення дискримінації вітчизняних інвесторів та підприємств, заснованих ними, у порівнянні з підприємствами з іноземними інвестиціями.
166. Інвестування резидентами України за межами України.
167. Правові режими інвестиційної діяльності та форми їх реалізації.
168. Державне регулювання інвестиційної діяльності: засоби та механізми реалізації.

169. Гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності, захист інвестицій та охорона прав інвесторів.

170. Система засобів державного регулювання інноваційної діяльності. Державне агентство з інвестицій та інновацій: правовий статус та повноваження.

171. Об'єкти та суб'єкти інноваційної діяльності.

172. Правові форми комерціалізації інноваційних продуктів: договори на створення та реалізацію науково-технічної продукції, договори передачі майнових прав на об'єкти інтелектуальної (промислової) власності, ліцензійні договори та інші.

173. Спеціальні суб'єкти інноваційного ринку: технопарки, наукові парки, технополіси, інноваційні бізнес-інкубатори, науково-дослідні установи, венчурні фірми.

7. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ

1. Актуальні проблеми господарського права : навч. посіб. / за ред. В. С. Щербини. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 528 с.
2. Пушай В. І. Уступка вимоги і переведення боргу в цивільних правовідносинах (на матеріалах судової практики) : монографія / В. І. Пушай. – Харків : Екограф, 2010. – 180 с.
3. Науково-практичний коментар Господарського кодексу України / О. А. Беяневич, О. М. Вінник, В. С. Щербина [та ін.]; / за заг. ред. Г. Л. Знаменського, В. С. Щербини. – 3-тє вид., перероб. і допов. – К. : Юрінком Інтер, 2012. – 776 с.
4. Щербина В. С. Суб'єкти господарського права: монографія / В. С. Щербина. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 264 с.
5. Господарське право : підручник / Д. В. Задихайло, В. М. Пашков, Р. П. Бойчук та ін. ; за заг. ред. Д. В. Задихайла, В. М. Пашкова. – Х. : Право, 2012. – 696 с.

Зміст

Вступ.....	3
1. Методичні рекомендації до навчання.....	4
2. Календарно-тематичний план дисципліни.....	7
3. Програма навчальної дисципліни «Господарське право».....	8
– Господарське право та господарське законодавство. Господарські правовідносини. Господарська діяльність та її ознаки.....	8
– Державне регулювання господарської діяльності. Економічна політика держави.....	8
– Суб'єкти господарської діяльності. Організаційно-правові форми. Державна реєстрація.....	9
– Правове регулювання корпоративних відносин. Правовий статус господарських товариств.....	9
– Інші види організаційних форм суб'єктів господарювання.....	9
– Майнова основа господарювання.....	10
– Господарські зобов'язання та договори. Правове регулювання господарсько-договірних відносин.....	10
– Відповідальність за правопорушення у сфері господарювання. Захист прав суб'єктів господарювання.....	10
– Правове регулювання відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом.....	11
– Правові основи захисту економічної конкуренції та обмеження монополізму в господарській діяльності.....	11
– Спеціальні правові режими господарювання.....	11
– Правове регулювання господарсько-торговельної діяльності.....	12
– Господарсько-торговельна діяльність в галузі матеріально-технічного забезпечення.....	12
– Правове регулювання господарської діяльності при наданні посередницьких та транспортних послуг.....	12
– Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності.....	13
– Правове регулювання ринків фінансових послуг.....	13
– Правове регулювання банківської діяльності.....	13
– Правове регулювання страхової діяльності.....	14
– Правове регулювання ринку цінних паперів.....	14
– Правове регулювання інвестиційної діяльності.....	14
– Правові засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні.....	14
4. Контрольні питання та тематичні завдання для самостійної роботи студентів.....	16
5. Шкала оцінювання.....	70
6. Контрольні питання до іспиту з навчальної дисципліни «Господарське право».....	71
7. Список рекомендованої літератури та нормативно-правових актів.....	78